

MINGLE:

Generating social and human capital for Third-Country Nationals

Deliverable Number: 4.1

Deliverable Title: Methodological Guide for the
Facilitators (Greek)

Workpackage No and Title: 4. Mingling Experiences

This project was funded by the European Union's Asylum, Migration and Integration Fund. The content of this document represents the views of the author only and is his/her sole responsibility. The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains.

Project Title/Acronym	MINGLE: Generating Social and Human Capital for Third-Country Nationals
Grant Agreement Number:	776200 — MINGLE — AMIF-2016- AG-INTE
Deliverable Number:	4.1
Workpackage Number:	4
Deliverable Title:	Methodological Guide for Facilitators

Coordinator:

Πολυδύναμο Δημοτικό Κέντρο Λευκωσίας
Nicosia Municipality Multifunctional Foundation

Partners:

MMC Mediterranean
Management Centre

This project was funded by the European Union's Asylum, Migration and Integration Fund. The content of this document represents the views of the author only and is his/her sole responsibility. The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains.

■ Περιεχόμενα

Εισαγωγή	4
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	13
1. Εκφράσεις προσώπου	13
2. Προσωπικά ονόματα	19
3. Εθιμοτυπία και Φιλοξενία	23
4. Στέγη	27
5. Κοινωνική δομή	31
6. Μη λεκτική επικοινωνία	38
7. Μουσική	43
8. Όνειρα	46
9. Παροιμίες	49
10. Χρόνος και Ηλικία	52

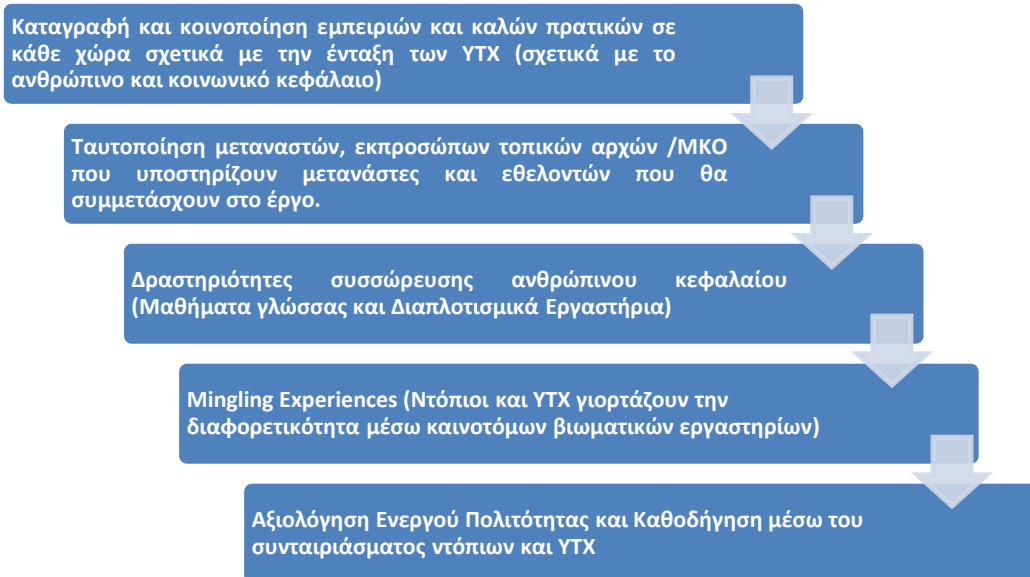

Εισαγωγή

1. Σχετικά με το έργο “Mingle: Generating Social and Human Capital for Third-Country Nationals”

Το “Mingle: Generating Social and Human Capital for Third-Country Nationals” είναι ένα ευρωπαϊκό έργο συγχρηματοδοτούμενο από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης της Ε.Ε. που σκοπό έχει τη διευκόλυνση της ενεργού συμμετοχής των Υπηκόων Τρίτων Χωρών (ΥΤΧ) στις χώρες υποδοχής κυρίως μέσω: 1) της συσσώρευσης κοινωνικού και ανθρωπίνου κεφαλαίου για και 2) μέσα από την ανάπτυξη διαπολιτισμικών δεξιοτήτων και δεξιοτήτων καθοδήγησης για τους ντόπιους. Οι παρεμβάσεις του έργου αναμένεται να ωφελήσουν 500 ντόπιους και 500 ΥΤΧ σε 5 χώρες της Ε.Ε.

Το γενικό πλάνο εργασίας του έργου είναι το ακόλουθο:

Συγκεκριμένα, η ενίσχυση του Ανθρώπινου Κεφαλαίου θα επιτευχθεί μέσω:

1. Εκπαίδευσης σε οριζόντιες δεξιότητες όπως η γλώσσα, η διαπολιτισμική επικοινωνία και οι κοινωνικές δεξιότητες και δεξιότητες πολιτότητας.
2. Επισκέψεων σε χώρους και θεσμούς πολιτισμού και συμμετοχή σε πολιτιστικές δραστηριότητες με σκοπό την ενίσχυση της εξοικείωσης με την κουλτούρα υποδοχής υποδοχής και της πολιτικής εμπιστοσύνης.

Σχετικά με το **Κοινωνικό Κεφάλαιο**, το έργο θα ασχοληθεί με την ανάπτυξη κοινωνικών δικτύων και σχέσεων μεταξύ ΥΤΧ και ντόπιων, μέσω καινοτόμων παρεμβάσεων:

1. **Εκδηλώσεις (MINGLING experiences)** που αποσκοπούν στην ανακάλυψη των κοινών στοιχείων της ανθρώπινης φύσης μεταξύ των ΥΤΧ και των ντόπιων, μέσω της ανταλλαγής ιστοριών, αντικειμένων, παιχνιδιών κ.ά. Σε αυτές τις εκδηλώσεις οι ΥΤΧ θα συναντηθούν με ντόπιους και έτσι θα συσσωρεύσουν κοινωνικό κεφάλαιο με την μορφή δικτύων και προσωπικών διασυνδέσεων.
2. **Καθοδήγηση:** ντόπιοι θα συνταιριαστούν με ΥΤΧ και θα συμμετάσχουν σε συνεδρίες mentoring των οποίων το περιεχόμενο θα εξατομικευθεί σύμφωνα με τις ανάγκες των συμμετεχόντων. Το mentoring έχει πολλά περισσότερα οφέλη από μία απλή συνεισφορά στη στιγμιαία κάλυψη των αναγκών των ΥΤΧ καθώς προσφέρει μία μεγαλύτερη ευρύτητα, μία ευκαιρία αλλαγής νοοτροπίας και αύξηση της κοινωνικής εμπιστοσύνης (και για τα δύο μέρη).

Τα βασικά αποτελέσματα και παραδοτέα του έργου περιλαμβάνουν:

1. **Μαθήματα γλώσσας, κοινωνικές δεξιότητες και δεξιότητες πολιτότητας, εργαστήρια διαπολιτισμικών δεξιοτήτων, εγχειρίδια και υλικά εκπαίδευσης**
2. **MINGLING experiences** που περιλαμβάνουν τον οδηγό του συντονιστή για την διοργάνωση και την υλοποίηση των εκδηλώσεων αυτών.

3. Το εργαλείο **EMKIT** που περιλαμβάνει το **“Online Interactive Active Citizenship Assessment Tool”**, ένα εργαλείο αξιολόγησης της κατάστασης στην οποία διαβιό ο ΥΤΧ με όρους κοινωνικής δραστηριότητας καθώς και δεξιοτήτων και γνώσεων και ένα σύνολο δραστηριοτήτων με οδηγίες για την εφαρμογή τους από τους μέντορες με τους συμμετέχοντες με σκοπό την ενίσχυση του ανθρώπινου και κοινωνικού κεφαλαίου.
4. **Συνεδρίες mentoring** που περιλαμβάνουν εργαλεία εκπαίδευσης για το εργαστήριο μεντόρων “Αποτελεσματική Διαπολιτισμική Επικοινωνία και Καθοδήγηση”
5. Η πλατφόρμα **“How-to MINGLE” (HtM)**, ένας διαδικτυακός οδηγός που θα είναι διαθέσιμος σε μία διαδραστική πλατφόρμα και θα εξηγεί βήμα-βήμα το πώς εφαρμόζονται οι δραστηριότητες του έργου σε διαφορετικά συγκείμενα. Όλα τα υλικά (εργαλεία εκπαίδευσης, βέλτιστες πρακτικές, οδηγός συντονιστή κτλ.) θα είναι επίσης διαθέσιμα προς downloading.

Το έργο “Mingle” παρουσιάζει μία έντονη ευρωπαϊκή διάσταση καθώς εμπλέκει 10 διαφορετικούς οργανισμούς από 5 χώρες της Ε.Ε. (Κύπρος, Ελλάδα, Γερμανία, Ισπανία, Σουηδία) και συντονίζεται από το Πολυδύναμο Κέντρο του Δήμου Λευκωσίας (Κύπρος). Εκτός από την εμπειρία και τις βέλτιστες πρακτικές ανά την Ε.Ε. που θα κοινοποιηθούν στα πλαίσια της κοινοπραξίας, οι δραστηριότητες και γενικά τα αποτελέσματα του έργου θα εκτυλίσσονται χώρα ταυτόχρονα σε 5 διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες, ενώ το έργο έχει σχεδιαστεί με τρόπο που να επιτρέπει την επαναληψιμότητα και την βιωσιμότητα μετά τη λήξη της χρηματοδότησης.

2. Σχετικά με τις Mingling Experiences

A) το concept: η ιδέα των Human Universals/Human Commonalities

Η ιδέα των MINGLING experiences χτίζει πάνω σε ένα έργο που χαρακτηρίστηκε ως βέλτιστη πρακτική για την κοινωνική ένταξη, το Hwawar u Fjuri. Το έργο αυτό δημιούργησε κοινούς χώρους

όπου ντόπιοι από τη Μάλτα και ΥΤΧ μπορούσαν να συναντηθούν και να γνωριστούν μέσα από την αφήγηση ιστοριών και την χρήση βοτάνων και λουλουδιών από τις χώρες και στα πλαίσια των κουλτούρων τους. Με βάση το βιβλίο του D. Brown, "Human Universals", που περιέχει έναν κατάλογο πολιτισμικών στοιχείων κοινών σε όλες τις κουλτούρες, οι Mingling Experiences επιδιώκουν να εμβαθύνουν και να γενικεύσουν αυτή την προσέγγιση.

Οι Mingling Experiences, αυτή η αξιολογή και καινοτόμα δραστηριότητα του έργου, περιλαμβάνει δραστηριότητες που συντονίζονται από ειδικούς και αποσκοπούν στην ανακάλυψη των κοινών πολιτισμικών και κοινωνικών αναφορών μεταξύ ΥΤΧ και ντόπιων. Οι συμμετέχοντες, μοιράζονται ιστορίες, παρουσιάζουν/ανταλλάσσουν/αγγίζουν αντικείμενα, παίζουν παιχνίδια και εμπλέκονται σε άλλες δραστηριότητες που αντιπροσωπεύουν την κουλτούρα τους και αποσκοπούν στην ανακάλυψη κοινών τρόπων κοινωνικοποίησης, κοινές διατροφικές ανάγκες, οικογενειακούς ρόλους κτλ. Επίσης, κατά τη διάρκεια των Mingling Experiences, θα λάβει χώρα μία ποικιλία παγοθραυστών και δραστηριοτήτων εξοικείωσης και γνωριμίας μεταξύ των συμμετεχόντων.

Αυτές οι εκδηλώσεις θα επιτρέψουν στους ΥΤΧ να συναντήσουν και να συνδεθούν με ντόπιους προκειμένου να μοιραστούν συναισθήματα, εμπειρίες και έτσι να συμβάλλουν στη συσσώρευση κοινωνικού κεφαλαίου με τη μορφή δικτύων και προσωπικών διασυνδέσεων. Περαιτέρω, οι ντόπιοι που θα συμμετάσχουν σε αυτές, αναμένεται επίσης να επωφεληθούν καθώς θα υιοθετήσουν νέες στάσεις και συμπεριφορές απέναντι στους ΥΤΧ εφόσον θα κληθούν να ανακαλύψουν όσα τους ενώνουν με αυτούς: αυτό είναι το concept των human universals ή commonalities, των κοινών χαρακτηριστικών που όλοι οι άνθρωποι μοιραζόμαστε.

B) Εφαρμογή

Οι συμμετέχοντες στις Mingle Experiences θα μοιραστούν στα διάφορα groups αναλόγως της ηλικίας τους, του φύλου τους (όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο για την εφαρμογή των δραστηριοτήτων) κτλ. Συνολικά θα πραγματοποιηθούν 20 Mingling Experiences σε κάθε μία από τις 5 χώρες της Ε.Ε. που συμμετέχουν στο πρόγραμμα, με 10 συμμετέχοντες η κάθε μία (5 ντόπιοι και 5 ΥΤΧ- 1000 συμμετέχοντες συνολικά). Ο αριθμός των συμμετεχόντων ανά group είναι σχετικά

χαμηλός διότι αυτό θα εξασφαλίσει την ομαλή και αποτελεσματική ανταλλαγή ιστοριών και εμπειριών και επίσης θα διευκολύνει το δέσιμο και τις διαπροσωπικές σχέσεις που αναμένεται να οικοδομηθούν. Η διάρκεια κάθε Mingling Experience είναι 4 ώρες. Είναι πολύ σημαντικό μετά από κάθε Mingling Experience να ακολουθεί αξιολόγηση.

3. Ο συντονιστής των Mingling Experiences

A) Τι κάνει ο συντονιστής των Mingling Experiences;

Ο συντονιστής των Mingling Experiences είναι υπεύθυνος για την υλοποίηση των Mingling Experiences. Ο συντονιστής δρα σαν δημιουργικός πολιτισμικός διαμεσολαβητής που σκοπεύει να προσεγγίσει και με τις δύο πολιτισμικές ομάδες (5 ντόπιοι και 5 ΥΤΧ) και κυρίως να τους βοηθήσει να προσεγγίσουν η μία την άλλη, να συναντηθούν πολιτισμικά και να ταυτοποιήσουν κοινές αξίες, στάσεις, συμπεριφορές σε σχέση με θέματα όπως η ταυτότητα και η διαφορετικότητα.

Στο πλαίσιο του έργου “Mingle”, οι συντονιστές θα εκπαιδευτούν από εκπαιδευτές που με τη σειρά τους θα εκπαιδευτούν στα πλαίσια του “Train the trainers”, στην Κύπρο, στις 18/1/2019. Ακολούθως, σε κάθε χώρα-εταίρο θα πραγματοποιηθεί ένα εργαστήριο 7 ωρών με 10 συμμετέχοντες (5 εργαστήρια στο σύνολο, 50 εκπαιδευόμενοι συντονιστές συνολικά).

B) Ως προς τι ωφελείται ένας Συντονιστής Mingling Experiences;

Ο συντονιστής κατ’ αρχάς επωφελείται από το γεγονός ότι θα εκπαιδευτεί σε νέες, καινοτόμες, διαδραστικές μεθόδους απόκτησης διαπολιτισμικών δεξιοτήτων. Κατόπιν της εκπαίδευσης, ο συντονιστής θα είναι σε θέση να υλοποιήσει περαιτέρω τις αποκτηθείσες γνώσεις στο δικό του επαγγελματικό πλαίσιο.

Παράλληλα, ο συντονιστής συμμετέχει σε ένα ζωντανό, διαδραστικό, διασκεδαστικό event γεμάτο έμπνευση. Μέσα από την πολιτισμική διαμεσολάβηση που θα προσφέρει στους συμμετέχοντες των

Mingling Experiences –ντόπιους και ΥΤΧ- ο συντονιστής θα επωφεληθεί μίας εμπειρίας αλλαγής του εαυτού του.

Επιπρόσθετα, άτομα που ενδιαφέρονται να εμπλακούν ενεργά και επαγγελματικά στους τομείς της ανθρωπιστικής αρωγής, της εκπαίδευσης ενηλίκων, της εκπαίδευσης στην διαπολιτισμική επικοινωνία και στις κοινωνικές δεξιότητες ή σε άλλους συναφείς με τις Mingling Experiences τομείς, θα αποκομίσουν γνώση εκ των έσω και θα έχουν την ευκαιρία να δοκιμάσουν τις δεξιότητες και τις γνώσεις τους.

Γ) Ποιος/α μπορεί να γίνει Συντονιστής των Mingling Experiences;

Οι συντονιστές είναι προτιμότερο να έχουν προηγούμενη εμπειρία στην εκπαίδευση ενηλίκων, στην εκπαίδευση στη διαπολιτισμική επικοινωνία και τις κοινωνικές δεξιότητες καθώς και επί άλλων θεμάτων συναφών με τις Mingling Experiences. Ωστόσο, και άτομα χωρίς εντατική προηγούμενη εμπειρία ενθαρρύνονται να συμμετάσχουν και να γίνουν Συντονιστές των Mingling Experiences.

Δ) Πως κάποιος μπορεί να γίνει Συντονιστής των Mingling Experiences;

Στο πλαίσιο του έργου “Mingle”, πρέπει να αποπερατώσει κάποια από τις προγραμματισμένες εκπαιδεύσεις για Συντονιστές Mingling Experiences. Για να συμμετάσχει σε αυτές, ο ενδιαφερόμενος θα πρέπει να επικοινωνήσει με κάποια από τις 10 οργανώσεις-εταίρους του έργου “Mingle”, ανάλογα με τη χώρα στην οποία βρίσκεται.

4. Σχετικά με τον Μεθοδολογικό Οδηγό για τους/τις Συντονιστές/τριες των Mingling Experiences

A) Στόχος

Ο παρών Μεθοδολογικός Οδηγός των Mingling Experiences στοχεύει στην παροχή μίας σε βάθος επεξήγησης της ιδέας των “Human Universals¹” (κοινά χαρακτηριστικά που μοιράζονται όλοι οι άνθρωποι) στα οποία βασίζονται οι Mingling Experiences.

Ο Οδηγός περιλαμβάνει πρακτικές οδηγίες για την βήμα προς βήμα υλοποίηση δραστηριοτήτων όπως ασκήσεις εξοικείωσης και δεσίματος ομάδας, παιχνίδια, παγοθραύστες (ice-breakers), αφήγηση κτλ.

Ο Οδηγός επίσης παρέχει καθοδήγηση στους συντονιστές για το πως να εξαγάγουν συμπεράσματα από τις υλοποιούμενες δραστηριότητες με έμφαση σε στοιχεία που είναι κοινά γι όλους τους ανθρώπους και τους ενώνουν (π.χ. κοινά πολιτισμικά στοιχεία, κοινές συμπεριφορές, κοινές οπτικές κτλ.).

Παράλληλα, ο Οδηγός θα είναι διαθέσιμος online- στην πλατφόρμα του Mingle- στοχεύοντας να συνεισφέρει στην συνέχιση της υλοποίηση των Mingling Experiences μετά την ολοκλήρωση του έργου.

B) Δομή του Μεθοδολογικού Οδηγού για τους/τις Συντονιστές/τριες των Mingling Experiences

---

Ο όρος εδώ παρατίθεται στα αγγλικά καθώς δεν εντοπίστηκε απόδοσή της στην ελληνική, κυπριακή ή μεταφρασμένη στα ελληνικά βιβλιογραφία. Εντός του παρόντος οδηγού, θα αποδίδεται με τον όρο “οικουμενικά χαρακτηριστικά” ή “οικουμενικά ανθρώπινα χαρακτηριστικά”.

Ο Οδηγός περιλαμβάνει την παρούσα **Εισαγωγή** και το κύριο μέρος των **10 Οικουμενικών Χαρακτηριστικών² και Δραστηριοτήτων**. Κάθε κεφάλαιο έχει ονομαστεί με βάση ένα συγκεκριμένο Οικουμενικό Χαρακτηριστικό το οποίο έχει ταυτοποιηθεί από τη διεθνή βιβλιογραφία. Σε κάθε κεφάλαιο, το συγκεκριμένο Οικουμενικό Χαρακτηριστικό σχετίζεται με μία δραστηριότητα. Οι δραστηριότητες που συμπεριλαμβάνονται στα ακόλουθα κεφάλαια παρουσιάζουν ένα βιωματικό, διαδραστικό, ζωντανό, ομαδικό και σε κάποιες περιπτώσεις και δημιουργικό χαρακτήρα. Έχουν επιλεγεί και ενταχθεί στα αντίστοιχα κεφάλαια με βάση την συνάφειά τους με το σχετικό Οικουμενικό Χαρακτηριστικό αλλά και τα αναμενόμενα αποτελέσματά τους και τη λειτουργία τους.

Η δομή κάθε κεφαλαίου των Οικουμενικών Χαρακτηριστικών και Δραστηριοτήτων είναι η ακόλουθη:

α) Σύνοψη: Σε αυτό το σημείο, παρέχονται στους συντονιστές κάποιες λέξεις και φράσεις-κλειδιά οι οποίες συνοψίζουν το κεφάλαιο και σχετίζονται με το συγκεκριμένο υπό εξέταση Οικουμενικό Χαρακτηριστικό. Ο σκοπός αυτής της σύντομης παρουσίασης είναι να διευκολύνει τον συντονιστή στην μελέτη του Οδηγού αλλά και στην εύκολη ανεύρεση του Οικουμενικού Χαρακτηριστικού και της αντίστοιχης Δραστηριότητας που αναζητά.

β) Σε τι αφορά το οικουμενικό χαρακτηριστικό [“.....”];

Στους συντονιστές παρέχεται μία θεωρητική παρουσίαση και ανάλυση του συγκεκριμένου Οικουμενικού Χαρακτηριστικού του κεφαλαίου. Οι περιγραφές βασίζονται σε βιβλιογραφικές αναφορές αλλά επίσης περιλαμβάνουν παραδείγματα από την καθημερινή ζωή. Κάθε Οικουμενικό Χαρακτηριστικό παρουσιάζεται με έναν κατανοητό τρόπο, σε μη

---

² Η απόδοση στα ελληνικά του όρου Human Commonalities έγινε από τους συντάκτες του παρόντος υπό την επιφύλαξη άλλης ορθότερης απόδοσης που δεν έχει εντοπιστεί στην ελληνική, κυπριακή ή μεταφρασμένη στα ελληνικά βιβλιογραφία.

ακαδημαϊκή γλώσσα και με τρόπο που να διευκολύνει την αποτελεσματικότητα του συντονιστή, ειδικά σε περίπτωση που ανατρέχει στις περιγραφές των κεφαλαίων την ώρα της υλοποίησης μίας Mingling Experience.

γ) Παγοθραύστης (ice-breaker): Κάθε κεφάλαιο περιλαμβάνει ένα προπαρασκευαστικό παγοθραύστη που είναι σχετικός με το περιεχόμενο και το σκοπό του κεφαλαίου. Σε αυτό το υπο-κεφάλαιο παρουσιάζονται οι κανόνες, η διάρκεια, το πλαίσιο, η διαδικασία και οι στόχοι του παγοθραύστη. Στο τέλος κάθε παγοθραύστη ο συντονιστής συνοψίζει και επιχειρεί τη λογική μετάβαση στο κυρίως μέρος του κεφαλαίου, το καθεαυτό Οικουμενικό Χαρακτηριστικό και τη Δραστηριότητα. Δεδομένης της φύσης των παγοθραυστών, κάποιοι από αυτούς που περιλαμβάνονται στον Οδηγό μπορούν να υλοποιηθούν στα πλαίσια άλλων κεφαλαίων ή σε συνδυασμό με άλλους παγοθραύστες.

δ) Δραστηριότητα:

- 1. Σκοπός:** Ο σκοπός της δραστηριότητας παρουσιάζεται συνοπτικά με απλό τρόπο και σε μη ακαδημαϊκή γλώσσα.
- 2. Τεχνικές απαιτήσεις:** Σε αυτό το σημείο, οι συντονιστές μπορούν να βρουν τα υλικά που πιθανώς να απαιτούνται για την υλοποίηση της δραστηριότητας
- 3. Περιγραφή της Δραστηριότητας:** Ο τρόπος, το πλαίσιο, οι κανόνες και η διάρκεια της δραστηριότητας παρουσιάζονται εδώ λεπτομερώς, βήμα προς βήμα.
- 4. Αναστοχασμός στην ολομέλεια:** Μετά το τέλος του καθεαυτού τμήματος κάθε δραστηριότητας, ζητείται από τους συμμετέχοντες να αναστοχαστούν επί ερωτήσεων που τους τίθενται.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Εκφράσεις προσώπου

A) Σύνοψη

- Οικουμενικότητα και πολιτισμικό υπόβαθρο των εκφράσεων του προσώπου
- Ταίριασμα εκφράσεων προσώπου με σύντομες ιστορίες και ταμπέλες συναισθημάτων
- Ανακαλύπτοντας κοινά συναισθήματα μέσω κοινών εκφράσεων του προσώπου

B) Σε τι αφορά το οικουμενικό χαρακτηριστικό “εκφράσεις του προσώπου”;

Όλοι χαμογελάμε. Όλοι κλαίμε. Όλοι είχαμε εκείνη την έκφραση έκπληξης όταν ανοίξαμε το χριστουγεννιάτικο δώρο μας. Όμως αυτές οι εκφράσεις του προσώπου, και γενικά όλες οι εκφράσεις του προσώπου σημαίνουν το ίδιο πράγμα σε όλες τους τις κουλτούρες; Βασικά, η συζήτηση σχετικά με την οικουμενικότητα των ανθρώπινων εκφράσεων του προσώπου είναι πολύ παλιά. Πολύ σημαντικοί ανθρωπολόγοι, ψυχολόγοι, εθνογράφοι και διάφοροι ερευνητές από διαφορετικά επιστημονικά πεδία επιχειρηματολογούν από παλιά υπέρ ή κατά της οικουμενικότητας αυτού του χαρακτηριστικού. Ένας από αυτούς, και ίσως ο πιο διάσημος, ο Κάρολος Δαρβίνος, πίσω στα 1872, ήταν από τους πρώτους που υποστήριξαν ότι κάποιες εκφράσεις του προσώπου μπορούν πράγματι να εντοπιστούν σε όλους τους ανθρώπινους πολιτισμούς και σε όλες τις κουλτούρες. Η συζήτηση αυτή αφορά στις πιο οικείες εκφράσεις του προσώπου όπως η έκφραση του θυμού, της περιφρόνησης, της αηδίας, του φόβου, της χαράς, της έκπληξης ή ακόμα και εκφράσεις προσώπου που προσφέρουν στο άτομο μία μάσκα για να κρυφτεί ή να αλλοιώσει την έκφραση των

συναισθημάτων του³. Σαν πρώτη αντίδραση, όλοι θα τείναμε να θεωρήσουμε ότι αυτές οι εκφράσεις δεν μπορεί να είναι διαφορετικές ανά τις διάφορες χώρες. Ίσως να έχουμε δίκιο για τις περισσότερες από αυτές. Αλλά για τις επιστήμες που μελετούν τον άνθρωπο τίποτα δεν είναι δεδομένο. Ως εκ τούτου, μόλις τη δεκαετία του '70 οι ερευνητές κατέληξαν στην σύγχρονη θεωρία ότι ορισμένες εκφράσεις- είτε εγγενής είτε επίκτητες- είναι όντως οικουμενικές.

Γ) Παγοθραύστης: το πρόσωπό μου, ο κόσμος μου

Οι συμμετέχοντες μαζεύονται σε κύκλο. Ο συντονιστής τους ζητά ο ένας μετά τον άλλο, όταν έρχεται η σειρά του καθενός, να κάνουν μία έκφραση προσώπου που αντιπροσωπεύει τον καθέναν γενικά. Μετά από τον πρώτο αυτό γύρο, ο συντονιστής ζητά από τους συμμετέχοντες να κάνουν μία δεύτερη έκφραση προσώπου που αντιπροσωπεύει την διάθεσή τους εκείνη ακριβώς τη στιγμή. Ο συντονιστής προτρέπεται να ξεκινήσει πρώτος ώστε να ενθαρρύνει και τους συμμετέχοντες να συμμετάσχουν ενεργά.

Διάρκεια: 5'

Δ) Δραστηριότητα: Φωτογραφικά Συναισθήματα⁴

i) Σκοπός

Ο σκοπός αυτής της δραστηριότητας είναι να βοηθήσει τους συμμετέχοντες να συνειδητοποιήσουν την οικουμενικότητα βασικών εκφράσεων του προσώπου. Ακόμα και αν προκύπτουν εξαιρέσεις, οι συμμετέχοντες θα έχουν την ευκαιρία να αναζητήσουν το διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο της έκφρασης του προσώπου που αποτελεί την εξαίρεση.

³ The Blank Slate, Steven Pinker, 2002, New York: Viking Press

⁴ Η δραστηριότητα είναι εμπνευσμένη από πειράματα που πραγματοποίησαν οι Carroll E. Izard (1971) και Paul Ekman με τους συνεργάτες του (Ekman et al. 1969; Ekman 1972, 1973).

ii) Τεχνικές απαιτήσεις

- Προτζέκτορας συνδεδεμένος σε pc
- Smart phone ή ψηφιακή κάμερα με usb
- 5x2 σύντομες ιστορίες εκτυπωμένες (μεγέθους μισό A4 η κάθε μία), 10 κάρτες στο σύνολο
- 5x2 εκτυπωμένες κάρτες με λέξεις για συναισθήματα με έντονα γράμματα (μεγέθους μισό A4 η κάθε μία), 10 κάρτες στο σύνολο

iii) Περιγραφή της Δραστηριότητας (40')

Ο συντονιστής χωρίζει τους συμμετέχοντες σε 2 ομάδες των 5. Η 1^η ομάδα (Ο1) αποτελείται από ΥΤΧ και η 2^η Ομάδα (Ο2) από ντόπιους. Η Ο1 συγκεντρώνεται στην μία άκρη του δωματίου και τα μέλη της κάθονται σε καρέκλες, το ένα δίπλα στο άλλο, σε μικρή απόσταση. Η Ο2 κάνει το ίδιο αλλά με την πλάτη γυρισμένη προς την Ο1 με τρόπο που να μην μπορούν να τους δουν. Ο συντονιστής δίνει τις 5 ιστορίες και 5 συναισθήματα στην Ο1 και 5 ιστορίες και 5 συναισθήματα στην Ο2. Οι 5 ιστορίες πρέπει να είναι διαφορετικής διάθεσης. Ακολουθούν κάποια παραδείγματα:

Ιστορία 1α: “Εχθές, στο σούπερ μάρκετ, ένα πολύ δυνατός άντρας με προσπέρασε στην ουρά του ταμείου και με κοίταξε ειρωνικά όταν αντιλήφθηκε την έκπληξή μου”

Ιστορία 2α: “Σήμερα, θα πάω στο αγαπημένο μου σουβλατζίδικο και θα παραγγείλω ό,τι μου έρθει χωρίς να το πολυσκεφτώ!”

Ιστορία 3α: “Το αφεντικό μου δεν ενέκρινε την άδειά μου παρ’ όλο που έχω δουλέψει υπερωρίες τις τελευταίες εβδομάδες”

Ιστορία 4α: “Η αδελφή μου γέννησε την προηγούμενη εβδομάδα. Έφερε στη ζωή δύο πανέμορφα δίδυμα”.

Ιστορία 5α: “Εχθές το βράδυ είδα εικόνες από ολόκληρες πόλεις στη Συρία κατεστραμμένες”
Ιστορία 1β: “Εχθές το βράδυ παράγγειλα μία πίτσα μου μύριζε άσχημα καθώς τα λαχανικά που είχε ήταν χαλασμένα”
Ιστορία 2β: “Εχθές διάβασα στην εφημερίδα ότι ένα νέο ρατσιστικό κόμμα πρόκειται να ιδρυθεί στη χώρα.”
Ιστορία 3β: “Ένας φίλος μου που μένει κοντά στο σπίτι μου μου είπε ότι την περασμένη εβδομάδα μπήκαν στο διαμέρισμά του διαρρήκτες ενώ αυτός κοιμόταν.”
Ιστορία 4β: “Βάζω το κλειδί στην κλειδαριά, ανοίγω την πόρτα του διαμερίσματός μου και τότε είδα 10 φίλους μου να μου φωνάζουν ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΛΛΑ!!!”
Ιστορία 5β: “Παρατηρούσα τα αστέρια προσπαθώντας να βρω την Μικρή Άρκτο. Εκείνο το βράδυ είχε αρκετή συννεφιά και δεν ήταν πολύ εύκολο να η βρεις.”
Συναίσθημα 1α: “Ενόχληση”
Συναίσθημα 2α: “Χαρά”
Συναίσθημα 3α: “Θυμός”
Συναίσθημα 4α: “Ευτυχία”
Συναίσθημα 5α: “Λύπη”
Συναίσθημα 1β: “Αηδία”

Συναίσθημα 2β: "Περιφρόνηση"
Συναίσθημα 3β: "Φόβος"
Συναίσθημα 4β: "Εκπληξη"
Συναίσθημα 5β: "Περίεργεια"

Τα μέλη της Ο2 πρέπει να διαβάσουν όλες τις ιστορίες "α" και όλα τα συναισθήματα "α". Στα μέλη της Ο1 δίνεται από μία ιστορία "α". Ο συντονιστής ζητά από όλους να διαβάσουν τις ιστορίες. Μετά ο συντονιστής ζητά από τα μέλη της Ο1 να κάνουν μία έκφραση προσώπου που αντιπροσωπεύει τα συναισθήματα που τους προκάλεσε η ανάγνωση της ιστορίας και παίρνει μία φωτογραφία από κάθε μέλος της Ο1. Μετά τα μέλη της Ο2 γυρνούν τις καρέκλες τους ώστε να βρεθούν κατά πρόσωπο με την Ο1 και τοποθετούν στο πάτωμα όλες τις ιστορίες "α" και όλα τα συναισθήματα "α" με τρόπο ώστε να είναι ορατά από όλα τα μέλη της Ο1. Ο συντονιστής προβάλλει τις φωτογραφίες της Ο1 στον πίνακα. Τότε ζητείται από τα μέλη της Ο2 ξεχωριστά να ταιριάξουν κάθε φωτογραφία με ένα συναίσθημα και να εξηγήσουν τις επιλογές τους. Τα μέλη της Ο1 που παραμένουν σιωπηλά σε όλη τη διάρκεια της διαδικασίας, τώρα προσκαλούνται να πουν αν συμφωνούν με το ταίριασμα και να εξηγήσουν. Η δραστηριότητα επαναλαμβάνεται με τις ιστορίες και τα συναισθήματα "β" και τους ρόλους αντεστραμμένους. Στο τέλος της δραστηριότητας ο συντονιστής συνοψίζει τις αντιδράσεις και την συζήτηση που προέκυψε κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας.

iv) Αναστοχασμός στην ολομέλεια.

Οι δύο ομάδες μετακινούν τις καρέκλες πιο κοντά η μία στην άλλη και τα μέλη αναμειγνύονται. Ο συντονιστής ζητά από τους συμμετέχοντες να περιγράψουν τις εντυπώσεις τους από τη δραστηριότητα. Τους ζητά συγκεκριμένα να επιβεβαιώσουν ή να απορρίψουν την οικουμενικότητα των εκφράσεων προσώπου που παρουσιάστηκαν και εξετάστηκαν σε όλη τη διάρκεια της δραστηριότητας. Στο τέλος της συζήτησης, ο συντονιστής ζητά από τους συμμετέχοντες, αυτή τη

MINGLE:

Generating social and human capital for Third-Country Nationals

φορά σε ένα πιο χαλαρό πλαίσιο να κάνουν ο καθένας και η καθεμία με τη σειρά του μία έκφραση προσώπου που αντιπροσωπεύει την διάθεσή του εκείνη ακριβώς τη στιγμή.

2. Προσωπικά ονόματα

A) Σύνοψη

- Ανακαλύπτοντας την καταγωγή ενός προσωπικού ονόματος
- Ντόπιοι και ΥΤΧ σε μεικτά ζευγάρια
- Ανταλλαγή πληροφοριών που αφορούν στο διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο
- Δημιουργώντας φανταστικά ονόματα και καταγωγές

B) Σε τι αφορά το οικουμενικό χαρακτηριστικό “προσωπικό όνομα”;

Θα φανταζόσουν ποτέ τον εαυτό σου με άλλο όνομα; Αυτό δεν είναι πολύ δύσκολο. Αλλά θα φανταζόσουν ποτέ να σου στερήσει κάποιος το όνομά σου; Αυτό θα ήταν αδιανόητο. Όπως λέει ο Donald Brown⁵ : “ο τύπος των Οικουμενικών Ανθρώπων⁶ [UP] αντιλαμβάνεται το άτομο με έναν ψυχολογικό τρόπο. Ξεχωρίζουν τους εαυτούς τους από τους άλλους. [...] Οι Οικουμενικοί Άνθρωποι αναγνωρίζουν άτομα από το πρόσωπό τους και έτσι σχηματίζουν μια σαφή εικόνα των ατόμων αυτών. [...] Αναγνωρίζουν τα άτομα και με άλλους τρόπους επίσης.”. Ένα άλλος αξιοσημείωτος τρόπος με τον οποίο αναγνωρίζουμε τα άτομα και την ταυτότητά τους είναι φυσικά το όνομά τους. Τα προσωπικά ονόματα καταγράφονται από διάφορους ερευνητές ως οικουμενικά χαρακτηριστικά⁷. Τα προσωπικά ονόματα δεν είναι ένα αποκλειστικό χαρακτηριστικό του δυτικού

⁵ Brown, Donald E. (1991). Human Universals. New York City: McGraw-Hill Education

⁶ Απόδοση στα ελληνικά του όρου “Universal People” (UP) από το πρωτότυπο.

⁷ The Blank Slate, Steven Pinker, 2002, New York: Viking Press, Brown, D.E. 1991. Human universals. New York: McGraw-Hill Education, Brown, D.E., 2000. Human universals and their implications, N. Roughley (Ed.) Being

κόσμου. Ακόμα και σε κουλτούρες και πολιτισμούς όπου τα ονόματα δημιουργούνται με βάση φυσικά φαινόμενα ή γενικά τη φύση (π.χ. τα ονόματα των ιθαγενών της Β. Αμερικής), τα χαρακτηριστικά αυτών των φαινομένων αποτελούν το αντικείμενο “δανεισμού” προς το άτομο-“εξατομικεύτηκαν” με ένα τρόπο. Δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι η Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού διακηρύσσει ότι κάθε παιδί έχει δικαίωμα σε έναν όνομα από τη γέννησή του⁸. Σχεδόν κάθε όνομα σημαίνει κάτι- ακόμα και τα πιο απλά και σύντομα Αγγλοσαξονικά, Γερμανικά ή Σκανδιναβικά. Αυτό που είναι σίγουρο είναι ότι κανείς σ’ αυτό τον κόσμο δεν θα δεχόταν αδιαμαρτύρητα την με βία αποστέρηση του ονόματός του. Όλοι και όλες μας θεωρούμε το όνομά μας ένα από τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά της ταυτότητάς μας. Είτε το όνομά σου είναι “Καθιστός Ταύρος”, “Πλάτων”, “Ludovic”, “Vladimir”, “Mamadou” ή “Eric”, όσα εκατομμύρια προσωπικά ονόματα και αν βρούμε σε όλη την υφήλιο, όλοι μας έχουμε μία εγγενή ανάγκη: την ανάγκη να έχουμε το δικό μας προσωπικό όνομα.

Γ) Παγοθραύστης: το όνομά μου με μια χειρονομία

Ο συντονιστής συγκεντρώνει τους συμμετέχοντες σε ένα κύκλο. Ένας-ένας λένε το όνομά τους και αμέσως μετά κάνουν μία χειρονομία που θεωρούν ότι αντιπροσωπεύει το όνομά τους. Ο συντονιστής παροτρύνεται να ξεκινήσει λέγοντας το όνομά του και κάνοντας μία αντιπροσωπευτική χειρονομία για να ενθαρρύνει και τους συμμετέχοντες.

Διάρκεια: 5’

Δ) Δραστηριότητα: Η ιστορία του ονόματός μου

i) Σκοπός

---

humans: Anthropological universality and particularity in transdisciplinary perspectives. New York: Walter de Gruyter

⁸ UNCRC (1989), Άρθρο 8

Ο σκοπός είναι να εντοπιστούν οι νοηματικές ρίζες των προσωπικών ονομάτων και να αναδειχθεί η ανάγκη των ανθρώπων από διαφορετικές κουλτούρες και περιόδους να “έρχονται από κάπου”, να είναι μέρος ενός παρελθόντος που επεκτείνεται στο παρόν και στο μέλλον. Σε τελική ανάλυση, ο στόχος είναι οι συμμετέχοντες να αντιληφθούν ότι η ανάγκη για ένα προσωπικό όνομα είναι πολύ στενά συνδεδεμένη με την ανάγκη ατόμου να κατέχει και να προβάλλει τη δική του ταυτότητα.

ii) Τεχνικές απαιτήσεις

- 15 χαρτιά μεγέθους flip chart
- Μαρκαδόροι, χρωματιστά μολύβια

iii) Περιγραφή της δραστηριότητας (40')

Ο/η συντονιστής/τρια χωρίζει τους/τις συμμετέχοντες σε 5 ζευγάρια που αποτελούνται από έναν ντόπιο και έναν ΥΤΧ. Κάθε συμμετέχων παίρνει ένα χαρτί και ένα ή περισσότερους μαρκαδόρους. Οι συμμετέχοντες καλούνται να περιγράψουν την ιστορία του ονόματός τους στο ζευγάρι τους και το αντίστροφο. Τα ζευγάρια διαθέτουν 10 ' για συζήτηση. Κάθε συμμετέχων πρέπει να ζωγραφίσει ένα σχέδιο που αντιπροσωπεύει την ιστορία του ονόματος του άλλου μέλους του ζευγαριού του. Εάν υπάρχουν συμμετέχοντες δεν γνωρίζουν την ιστορία του ονόματός τους, μπορούν να περιγράψουν πως και γιατί τους δόθηκε το όνομά τους ή ποιος/α το είχε πριν. Μετά, οι συμμετέχοντες παρουσιάζουν την ιστορία του ονόματος του άλλου μέλους του ζευγαριού τους ενώ παρουσιάζουν το σχέδιό τους στην ολομέλεια. Αφού όλες οι ιστορίες έχουν παρουσιαστεί, οι συμμετέχοντες επιστρέφουν στα ζευγάρια τους και καλούνται να φανταστούν ένα τρίτο φανταστικό πρόσωπο που συνδυάζει τα χαρακτηριστικά των 2 ονομάτων του ζευγαριού και να δημιουργήσουν την ιστορία του. Το ζευγάρι μπορεί να επινοήσει την εθνικότητα, το επάγγελμα, τα φυσικά χαρακτηριστικά, την οικογενειακή κατάσταση και την οικογενειακή ιστορία του φανταστικού προσώπου. Μετά, οι συμμετέχοντες πρέπει να σχεδιάσουν ένα αντιπροσωπευτικό σχέδιο του προσώπου και να το παρουσιάσουν στην ολομέλεια.

iv) Αναστοχασμός σε ζευγάρια

Μετά το τέλος των παρουσιάσεων, ο συντονιστής ζητά από τους συμμετέχοντες να επιστρέψουν στα ζευγάρια τους και να συζητήσουν τις εμπειρίες τους από την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τα ονόματά τους. Ο συντονιστής επισκέπτεται διαφορετικά ζευγάρια και έχει σύντομες συζητήσεις μαζί τους.

3. Εθιμοτυπία και Φιλοξενία

A) Σύνοψη

- Παρουσίαση διαφορετικών τύπων και συνηθειών εθιμοτυπίας και φιλοξενίας
- Ενσυναισθητική, διαπολιτισμική, διαδραστική εξερεύνηση διαφορετικών παραδόσεων
- Παιχνίδι ρόλων

B) Σε τι αφορά το οικουμενικό χαρακτηριστικό “Εθιμοτυπία και Φιλοξενία”;

Σύμφωνα με το λεξικό του Cambridge (online)⁹, η εθιμοτυπία είναι “ένα σύνολο κανόνων ή εθίμων που ελέγχουν το αποδεκτό συμπεριφορών εντός συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων ή κοινωνικών καταστάσεων”. Ετυμολογικά η λέξη προέρχεται από τη σύζευξη των λέξεων “έθιμο” και “τύπος”¹⁰. Από την άλλη πλευρά, η λέξη φιλοξενία στα αγγλικά αποδίδεται ως “hospitality” που προέρχεται από τη λατινική λέξη “*hospes*”¹¹ που σημαίνει “επισκέπτης”, “ξένος”. Όλες οι κουλτούρες έχουν διαμορφώσει τη δική τους εθιμοτυπία αλλά και τα δικά τους έθιμα φιλοξενίας. Στην Αρχαία Ελλάδα για παράδειγμα, ο θεσμός της “Ξενίας”¹², στενά συνδεδεμένη με τον πανίσχυρο Ξένιο Δία (μία από

⁹ <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/etiquette>

¹⁰ Παρά το προφανές για τον ελληνόφωνο αναγνώστη, η ετυμολογία παρατίθεται καθώς στα αγγλικά ο αντίστοιχος όρος είναι “etiquette” που μάλλον προέρχεται από αντιδάνειο της γαλλικής που με τη σειρά της προέρχεται από την ελληνική λέξη “έθιμο”. (ΣτΜ)

¹¹ C. Lewis, Elementary Latin Dictionary (Oxford Univ. Press, 2000), σελ. 371.

¹² Carr, K.E. Xenia – guests and hosts in ancient Greece. Quatr.us Study Guides, July 12, 2017. Web. December 19, 2018.

τις πολλές “προσωπικότητες” του αρχηγού των Ολύμπιων θεών) ήταν ένα ιερός νόμος. Αλλά και η μονοθεϊστικές θρησκείες καλλιέργησαν τον σεβασμό στην φιλοξενία. Ο Ιησούς Χριστός, για παράδειγμα, διακηρύσσει¹³: “[...] τότε ερεί ο βασιλεύς τοις εκ δεξιών αυτού δεύτε οι ευλογημένοι του πατρός μου κληρονομήσατε την ητοιμασμένην υμίν βασιλείαν απο καταβολής κόσμου [...] ξένος ήμην [γάρ] και συνηγάγετέ με [...]”¹⁴. Επίσης, “η φιλοξενία θεωρείται μεταξύ των ευγενών στοιχείων του ισλαμικού συστήματος ηθικής που το Ισλάμ μεταλαμπαδεύει στον κάθε Μουσουλμάνο λόγω του ιδιαίτερα ισχυρού τρόπου με τον οποίο βαθύνεται η έννοια της αδελφότητας [...]”¹⁵.

Η φιλοξενία εκτός από τον ιερό της χαρακτήρα, έχει συχνά και πολύ συγκεκριμένους κανόνες. Στην Ιαπωνία, αν κάποιος σε φιλοξενεί, πρέπει να βγάλεις τα παπούτσια σου ενώ στις πιο πολλές δυτικές χώρες αυτό θα μπορούσε να θεωρηθεί προσβολή. Γι’ αυτό ο Donald Brown σημειώνει ότι “η εθιμοτυπία και η φιλοξενία συγκαταλέγονται στα ιδανικά των Οικουμενικών Ανθρώπων (Universal People). Εξασκούν εθιμικούς χαιρετισμούς και ήθη επίσκεψης κάποιου συγγενή ή άλλων ατόμων που κατοικούν αλλού.”¹⁶

Γ) Παγοθραύστης: Η φιλοξενία ξεκινά με ένα “γεια”!

¹³ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ 25:31-46

¹⁴ Σε ελεύθερη απόδοση του μεταφραστή στα νέα ελληνικά: [...] και τότε θα πει ο βασιλιάς σε αυτούς που είναι στη δεξιά του πλευρά “ορίστε, εσείς κληρονομείτε την βασιλεία του πατέρα μου που ετοιμάστηκε για εσάς από καταβολής κόσμου [...] γιατί ήμουν ξένος και με φιλοξενήσατε [...]”

¹⁵ Hussein Mohammad Rababah and Yusuf Mohammad Rababah, Rules and Ethics of Hospitality in Islam, Journal of Culture, Society and Development, ISSN 2422-8400, An International Peer-reviewed Journal Vol.20, 2016

¹⁶ Brown, Donald E. (1991). Human Universals. New York City: McGraw-Hill Education

Ο συντονιστής ζητά από τους συμμετέχοντες να συγκεντρωθούν σε ένα κύκλο και τους ζητά να μαντέψουν πόσοι άνθρωποι υπάρχουν στον κόσμο και πόσες διαφορετικές γλώσσες μιλούν. (Υπάρχουν περίπου 2.800 γλώσσες και περίπου 6 δις άνθρωποι). Αν ισάριθμοι άνθρωποι μιλούσαν κάθε μία από τις 2.800 γλώσσες, αυτό θα σήμαινε περίπου 2.000 άνθρωποι ανά γλώσσα, αριθμός που μπορεί να συγκριθεί με το μέγεθος μιας κωμόπολης. Μετά, ο συντονιστής ζητά από τους συμμετέχοντες να πουν “γεια” στη γλώσσα τους ή σε μία διάλεκτο ή σε κάποια άλλη γλώσσα που ξέρουν. Ένα “γεια” είναι πάντα η αρχή μίας φιλοξενίας και ο συντονιστής σημειώνει τη διαφορά των τονικοτήτων, των τρόπων, των στυλ και των συναισθημάτων που δημιουργεί η λέξη “γεια” στις διαφορετικές γλώσσες.

Δ) Δραστηριότητα: Μία διαπολιτισμική Επίσκεψη

i) Στόχος

Ο σκοπός αυτής της δραστηριότητας είναι οι συμμετέχοντες να εμπλακούν σε μια ανταλλαγή γεγονότων και πολιτισμικών αναφορών σχετικά με διαφορετικές εθιμοτυπίες και πλαίσια φιλοξενίας. Περαιτέρω, μέσα από το παιχνίδι ρόλων που υλοποιείται στη 2^η φάση της δραστηριότητας, οι συμμετέχοντες αναμένεται να αποκομίσουν μία βαθιά ενσυναισθητική, διαπολιτισμική εμπειρία.

ii) Τεχνικές απαιτήσεις

- Flip chart
- Μαρκadόροι
- Πλαστικά ποτήρια, πιάτα, πιρούνια , πλαστικά μπουκάλια με νερό και άλλα συναφή αντικείμενα

iii) Περιγραφή δραστηριότητας (1ώρα 10')

Ο συντονιστής χωρίζει τους συμμετέχοντες σε ομάδες με βάση τις εθνικότητες των ΥΤΧ. Αν οι ΥΤΧ προέρχονται από μία εθνική ομάδα, τότε δημιουργούνται δύο ομάδες (Ο1 με ντόπιους και Ο2 με ΥΤΧ). Αν οι ΥΤΧ προέρχονται από διαφορετικές εθνικές ομάδες, τότε δημιουργούνται 4 ομάδες (Ο1 και Ο2 με ντόπιους, Ο3 και Ο4 με ΥΤΧ).

Φάση 1: παρουσιάσεις (25')

Κάθε ομάδα καλείται να συζητήσει και να γράψει τους κανόνες, τα ήθη και έθιμα εθιμοτυπίας και φιλοξενίας που εφαρμόζονται σε μία δεδομένη περίπτωση, για παράδειγμα "πως οι Κύπριοι συμπεριφέρονται στους καλεσμένους τους που έχουν έρθει για ένα γάμο;" ή "πως οι Σύριοι συμπεριφέρονται στους καλεσμένους τους στη διάρκεια μιας μεγάλης θρησκευτικής γιορτής;". Μετά, οι ομάδες αναθέτουν σε έναν παρουσιαστή να παρουσιάσει λεπτομερώς στην ολομέλεια τη λίστα με τους κανόνες εθιμοτυπίας και φιλοξενίας που συζητήθηκαν.

Φάση 2: Παιχνίδι ρόλων (35')

Σε αυτή τη φάση, οι συμμετέχοντες επιστρέφουν στις ομάδες τους και επεξεργάζονται τις παρουσιάσεις της άλλης ομάδας. Δημιουργούν ένα πολύ σύντομο σενάριο βασισμένο στις πληροφορίες που θα τους έχουν δοθεί (βλ. παραπάνω π.χ. Κύπριοι, Σύριοι κτλ.) και θα πρέπει να υποδυθούν τους ρόλους του σεναρίου αυτού. Οι ηθοποιοί μπορούν να χρησιμοποιήσουν να παρεχόμενο εξοπλισμό ή να κληθούν να φέρουν αντικείμενα από το σπίτι τους που αντιπροσωπεύουν του κανόνες εθιμοτυπίας και φιλοξενίας της κουλτούρας τους.

iv) Αναστοχασμός στην ολομέλεια

Ο συντονιστής ανακοινώνει το τέλος του παιχνιδιού ρόλων και ξεκινά έναν κύκλο αποδραματοποίησης (απέκδυση ρόλων) όπου κάθε συμμετέχων λέει το όνομά του και μοιράζεται τις εντυπώσεις του από τη δραστηριότητα. Ο συντονιστής ξεκινά μία συζήτηση σχετικά με τις πολιτισμικές ομοιότητες και τις διαφορές και ανακεφαλαιώνει.

4.Στέγη

A) Σύνοψη

- Κατανοώντας την σχέση μεταξύ του τύπου στέγης και του πολιτισμικού/κοινωνικο-οικονομικού υποβάθρου
- Ενσυναισθητική και διαπολιτισμική εξερεύνηση διαφορετικών παραδόσεων και συνθηκών στέγασης.
- Brainstorming, quiz

B) Σε τι αφορά το οικουμενικό χαρακτηριστικό “Στέγη”;

Η στέγη ήταν πάντα και παντού ένα οικουμενικό ανθρώπινο χαρακτηριστικό. Οι άνθρωποι προσπαθούσαν πάντα να προστατεύσουν τους εαυτούς τους, τη φυλή τους, την οικογένειά τους, τις οικογενειακές τους στιγμές, την ιδιοκτησία τους από τις κακές καιρικές συνθήκες ή φυσικές καταστροφές, από τα άγρια ζώα ή άλλους, εχθρικούς ανθρώπους. Από την σπηλιά της Αλταμίρα στην Καντάμπρια, στην Ισπανία, όπου η ανθρώπινη καλλιτεχνική δημιουργία βρήκε την κατάλληλη στέγη για να ανθίσει μέχρι τα σύγχρονα lofts στο κεντρικό Παρίσι και από τα ιγκλού των Εσκιμώων και τις σκηνές των Βεδουίνων στους ουρανοξύστες του Ντουμπάι και τις βίλλες του Hollywood, οι άνθρωποι προσαρμόζαν από πάντα τις στεγαστικές τους ανάγκες σε διαφορετικές συνθήκες και παράγοντες όπως οι κλιματολογικές συνθήκες, η διαθεσιμότητα και το είδος των κατασκευαστικών υλικών που μπορούσαν να βρουν και να χρησιμοποιήσουν κτλ.

Ο Donald Brown, στο βιβλίο του “Human Universals”, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι “οι Οικουμενικοί Άνθρωποι” «πάντα εμφανίζονται να έχουν ως στοιχείο στην κουλτούρα τους κάποιο είδος στέγης». Αλλά δεν ήταν ο μόνος ή ο πρώτος που το διαπίστωσε. Πολύ πριν, τη δεκαετία του '20, ένας σημαντικός Αμερικανός ανθρωπολόγος, ο Clark Wissler στο βιβλίο του “Man and Culture”, στο εμπνευσμένο κεφάλαιό του “The Universal Pattern”, σχεδίασε το περίφημο “πολιτισμικό σχήμα” του. Μία από τις κατηγορίες αυτού του “σχήματος” ήταν τα “Υλικά Στοιχεία”, ανάμεσα στα οποία μπορεί κανείς να εντοπίσει τη στέγη, τις διατροφικές συνήθειες, τις μεταφορές και το ταξίδι,

την ένδυση, τα σκεύη, τα εργαλεία, τα όπλα, τα επαγγέλματα και τους διάφορους κλάδους παραγωγής.

Γ) Παγοθραύστης: Σπίτι μου ο κόσμος!

Ο συντονιστής ζητά από τους συμμετέχοντες να συγκεντρωθούν σε ένα κύκλο. Ο συντονιστής δίνει στους συμμετέχοντες 1-2 λεπτά να σκεφτούν μία κουλτούρα διαφορετική από τη δική τους, να ανακαλέσουν μία τυπική μορφή στέγασης της συγκεκριμένης κουλτούρας και μία δραστηριότητα που λαμβάνει χώρα μέσα σε αυτό τον τύπο στέγης. Παράδειγμα: είμαι ένας ιθαγενής Αμερικανός, είμαι στην σκηνή μου που έχει κατασκευαστεί από δέρμα ταύρου και αυτή τη στιγμή μαγειρεύω το ελάφι που εγώ και η ομάδα των κυνηγών στην οποία ανήκω πιάσαμε στο δάσος. Μετά, κάθε συμμετέχων, ο ένας μετά τον άλλο, κάνει ένα βήμα μπροστά και παρουσιάζει την φανταστική του σκηνή.

Δ) Δραστηριότητα: Εκεί που κοιμούνται τα παιδιά.

i) Στόχος

Ο στόχος αυτής της δραστηριότητας που συνδυάζει στοιχεία quiz και brainstorming είναι να εξοικειώσει τους συμμετέχοντες με διαφορετικές στεγαστικές παραδόσεις και συνθήκες σε διαφορετικά μέρη του κόσμου αλλά επίσης σε διαφορετικά κοινωνικο-οικονομικά συγκείμενα. Μέσα από αυτή τη διαδικασία, οι συμμετέχοντες αναμένεται να ταυτοποιήσουν οικουμενικές ανάγκες που έχουν σχέση με την έννοια του σπιτιού και της στέγης γενικότερα. Ο παράλληλος στόχος της δραστηριότητας είναι να αντιμετωπίσει την φολκλορική και στεροτυπική αντίληψη για συγκεκριμένες στεγαστικές παραδόσεις ή συνθήκες έτσι ώστε να γίνει κατανοητό ότι η στέγαση στην Δύση δεν είναι εξ ορισμού “καλύτερη” ή “ασφαλέστερη” από την στέγαση στον υπόλοιπο κόσμο.

ii) Τεχνικές απαιτήσεις

Απαιτούμενος εξοπλισμός:

- Προτζέκτορας και Η/Υ
- Εκτυπωμένες φωτογραφίες από το βιβλίο του Mollison (βλ. παρακάτω)
- Flipchart και μαρκαδόροι

iii) Περιγραφή της Δραστηριότητας (40')

Η παρούσα δραστηριότητα βασίζεται στο μεγάλο μεγέθους φωτογραφικό βιβλίο του James Mollison "Where Children Sleep" (Εκεί που κοιμούνται τα παιδιά), το οποίο παρουσιάζει αληθινές φωτογραφίες από υπνοδωμάτια παιδιών ανά τον κόσμο – από τις ΗΠΑ, το Μεξικό, τη Βραζιλία την Αγγλία, την Ιταλία, το Ισραήλ και την Παλαιστίνη μέχρι την Κένυα, τη Σενεγάλη, το Λεσότο, το Νεπάλ, την Κίνα και την Ινδία- παράλληλα με τα πορτραίτα των παιδιών στα οποία ανήκουν τα υπνοδωμάτια. Το "Where Children Sleep" που δημιουργήθηκε μετά από 2 χρόνια φωτογραφίσεων και την στήριξη του παραρτήματος Save the Children της Ιταλίας, είναι τόσο ένα εκπαιδευτικό βιβλίο που παρουσιάζει στα παιδιά τη ζωή άλλων παιδιών ανά τον κόσμο αλλά επίσης και ένα σοβαρό φωτογραφικό λεύκωμα για το ενήλικο κοινό. Πολλά βίντεο έχουν επίσης δημιουργηθεί με βάση το βιβλίο του Mollison και ένα από αυτά είναι επίσης τμήμα της δραστηριότητας

1^η Φάση (5'):

Ο συντονιστής εξηγεί το concept του βιβλίου του Mollison. Μετά προβάλλει ένα από τα διαθέσιμα βίντεο (π.χ. <https://www.youtube.com/watch?v=wGBKP8XcHrQ>). Ο συντονιστής δίνει ιδιαίτερη προσοχή ώστε το βίντεο να μην περιέχει εικόνες από τα δωμάτια ή τα παιδιά που θα παρουσιάσει στη 2^η Φάση της δραστηριότητας.

2^η Φάση (25'):

Ο συντονιστής χωρίζει τους συμμετέχοντες σε 5 ζευγάρια 1 ντόπιου και 1 ΥΤΧ. Σε κάθε ζευγάρι δίνονται 2 φωτογραφίες από παιδικά υπνοδωμάτια (ιδανικά 1 από τη Δύση και 1 από μη δυτική χώρα) και 10 πορτραίτα παιδιών. Το ζευγάρι πρέπει να μαντέψει σε ποια χώρα μπορεί να βρίσκονται τα υπνοδωμάτια, να μαντέψουν το υπόλοιπο τμήμα του σπιτιού/στέγης, το μέγεθος της οικογένειας, τις κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής, την κοινωνικο-οικονομική τάξη της

οικογένειας και του παιδιού κτλ. Μετά, το κάθε ζευγάρι πρέπει να ενώσει κάθε φωτογραφία με ένα συγκεκριμένα πορτραίτο παιδιού. Αφού όλα τα ζευγάρια έχουν ολοκληρώσει τη δραστηριότητα, ο συντονιστής ζητά από όλα τα ζευγάρια να παρουσιάσουν τις εικασίες τους και να συγκρίνουν τα 2 δωμάτια. Στο τέλος των παρουσιάσεων, ο συντονιστής παρουσιάζει τα σωστά ζευγάρια υπνοδωματίου-παιδιού και διαβάζει το αντίστοιχο κείμενο από το βιβλίο του Mollison.

iv) Αναστοχασμός στην Ολομέλεια

Στο τέλος της δραστηριότητας, ο συντονιστής ενθαρρύνει όλους τους συμμετέχοντες να αναλογιστούν ποιά, τελικά, μπορεί να θεωρηθεί επαρκής στέγη και να ταυτοποιήσουν τα επαρκή οικουμενικά πρότυπα της στέγασης.

5. Κοινωνική δομή

A) Δομή

- Αναγνώριση της οικουμενικής ανθρώπινης ανάγκης για κοινωνική δομή
- Κατανόηση των διαφορετικών επιπέδων της κοινωνικής δομής, εξερεύνηση διαφορετικών προσλήψεων, ξεπερνώντας στερεότυπα.
- Παιχνίδι ρόλων

B) Σε τι αφορά το οικουμενικό χαρακτηριστικό “Κοινωνική Δομή”;

“Μερικές ομάδες Οικουμενικών Ανθρώπων [Universal People] επιτυγχάνουν να συγκροτήσουν ένα μέρος της κοινωνικής τους οργάνωσης με την διάκριση σε κατηγορίες διαφορετικής κοινωνικής τάξης ή υποκατηγορίες στη βάση της συγγένειας, του φύλου και της ηλικίας. Από τη στιγμή που οι Οικουμενικοί Άνθρωποι διατηρούν στάτους με βάση τη συγγένεια, το φύλο και την ηλικία, αυτό συνεπάγεται ότι διατηρούν κοινωνικές θέσεις και ρόλους και συνεπώς κοινωνική δομή. Αλλά διατηρούν και θέσεις πέραν του φύλου, της ηλικίας και της συγγένειας [...]. Επίσης έχουν θεσπίσει κανόνες για τη διαδοχή σε κάποιες από αυτές τις θέσεις.¹⁷”, υποστηρίζει ο Brown σε μια από τις πιο περιεκτικές και ακριβείς παραγράφους του βιβλίου του “Human Universals”. Χιλιάδες ερευνητών, ιστορικών, κοινωνιολόγων, ανθρωπολόγων, φιλοσόφων, θεολόγων, ποιητών και καλλιτεχνών έχουν πασχίσει εδώ και αιώνες να απαντήσουν σε ένα από τα πιο κρίσιμα ερωτήματα που απασχολούν την ανθρωπότητα: τι ωθεί τους ανθρώπους να δημιουργήσουν και να πιστέψουν στην κοινωνική δομή; Ο Αριστοτέλης είπε, για παράδειγμα, ότι “ο άνθρωπος είναι πολιτικό ζώο”¹⁸, εννοώντας ότι ο άνθρωπος από φυσικού του τείνει να σχηματίζει κοινωνίες που βασίζονται σε κοινωνική δομή. Από τις δουλοκτητικές κοινωνίες της Αρχαίας Ελλάδας και της Ρώμης μέχρι την φεουδαρχία και από εκεί

¹⁷ Brown, Donald E. (1991). Human Universals. New York City: McGraw-Hill Education

¹⁸ Αριστοτέλη, Πολιτικά, Α, 1253a 1-5 και Α, 1252b - 1253a 33

μέχρι τον καπιταλισμό και τα εναλλακτικά κοινωνικά πειράματα του 20^{ου} αιώνα, οι άνθρωποι είτε προσπαθούσαν να εγκαθιδρύσουν είτε να αλλάξουν την κοινωνική δομή στο πλαίσιο της οποίας διαβιούσαν. Σε ό,τι αφορά στην κοινωνική δομή, η έννοια του οικουμενικού ανθρώπινου στοιχείου συναντά ένα από τα πιο χαρακτηριστικά της παραδείγματα.

Γ) Παγοθραύστης: βήματα

Ο συντονιστής ζητά από τους συμμετέχοντες να σταθούν σε μια γραμμή, στη μέση του δωματίου. Κάθε ντόπιος στέκεται ανάμεσα σε 2 ΥΤΧ και το αντίστροφο. Ο συντονιστής διαβάζει κάποιες δηλώσεις και οι συμμετέχοντες που πιστεύουν ότι η δήλωση συμβαδίζει με την κουλτούρα τους κάνουν ένα βήμα μπροστά. Οι άλλοι κάνουν ένα βήμα πίσω. Μετά όλοι επιστρέφουν στις θέσεις τους. Ο συντονιστής κρατά σημειώσεις των εναλλασσόμενων θέσεων.

Δηλώσεις:

- Στην κουλτούρα μου, τα παιδιά δεν θεωρούνται ικανά να εκφράσουν μία σοβαρή άποψη.
- Στην κουλτούρα μου, οι γυναίκες πρέπει να είναι διακριτικές.
- Στην κουλτούρα μου, οι ηλικιωμένοι πρέπει να τυγχάνουν σεβασμού.
- Στην κουλτούρα μου, οι ηλικιωμένοι πρέπει να φροντίζονται από τα παιδιά τους.
- Στην κουλτούρα μου, οι ομοφυλόφιλοι δεν έχουν τα ίδια δικαιώματα με τους ετεροφυλόφιλους.
- Στην κουλτούρα μου, ένας καθηγητής πανεπιστημίου θεωρείται ανώτερης κοινωνικής θέσης.
- Στην κουλτούρα μου, δεν μπορείς ποτέ να αμφισβητήσεις έναν αστυνομικό.
- Στην κουλτούρα μου, κάποιος που φέρνει λεφτά στο σπίτι για να ζήσει η οικογένεια θεωρείται αξιοσέβαστος.
- Στην κουλτούρα μου, μία εργαζόμενη γυναίκα είναι αξιοσέβαστη κτλ.

Μετά το τέλος των δηλώσεων, ο συντονιστής υπενθυμίζει τις θέσεις που έλαβαν οι συμμετέχοντες και τους ζητά να σχολιάσουν τις κινήσεις τους μπρος και πίσω και να εξηγήσουν. Ο συντονιστής σχολιάζει τις διαφορές και τις ομοιότητες.¹⁹

Δ) Δραστηριότητα: Άλμπατρος

i) Στόχος

Ο στόχος αυτής της δραστηριότητας ²⁰ είναι να βοηθήσει τους συμμετέχοντες να συνειδητοποιήσουν ότι η εντύπωσή τους για μία συγκεκριμένη κοινωνική δομή μπορεί να μην ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Η δραστηριότητα στοχεύει να ενθαρρύνει τους συμμετέχοντες να δουν πέραν των εντυπώσεων που έχουν διαμορφώσει με στερεοτυπικό τρόπο και βάσει των οποίων έχουν συνηθίσει να σκέπτονται και να δρουν. Ο τελικός στόχος της δραστηριότητας είναι να εξερευνηθεί η εσωτερική ανάγκη όλων των ανθρώπων να ανήκουν σε μία δομημένη κοινωνία.

ii) Τεχνικές απαιτήσεις

Τεχνικές απαιτήσεις

- Πιάτα ή μπολ για: 1) πλύσιμο χεριών 2) πόσιμα υγρά (νερό ή χυμός) 3) φαγητό (π.χ. πατατάκια).

¹⁹ Ο συγκεκριμένος παγοθραύστης είναι μια διασκευή της άσκησης “Horatio Alger” από την Ellen Bettman όπως καταγράφεται από τους Martin Cano, Valerie Tulier και Ruth Katz στο “A World of Difference.”

²⁰ Carol C. Mukhopadhyay, Albatross (<http://www.sjsu.edu/people/carol.mukhopadhyay/race/Albatross-Mukhopadhyay-Website-2014.pdf>)

- Ένας κύκλος από καρέκλες για τους άνδρες συμμετέχοντες. Πρέπει να υπάρχει αρκετός χώρος μεταξύ των καρεκλών ώστε κάθε γυναίκα να μπορεί να καθίσει στο πάτωμα, δίπλα από κάθε άνδρα.

iii) Περιγραφή δραστηριότητας (40')

Εισαγωγή στην δραστηριότητα:

Η δραστηριότητα συνοψίζεται στα εξής: οι συμμετέχοντες θα παρακολουθήσουν την “τελετή χαιρετισμού” του πολιτισμού των “Άλμπατρος” που τους είναι άγνωστος και είναι, φυσικά, ένας υποθετικός πολιτισμός. Δυο άτομα που έχουν προ-επιλεγεί παίζουν το ρόλο του αρσενικού και του θηλυκού Άλμπατρος. Οι συμμετέχοντες προσκαλούνται στον πολιτισμό των Άλμπατρος για να παρατηρήσουν και κάποιοι να συμμετάσχουν στην τελετή χαιρετισμού. Συχνά του ζητείται να αναζητήσουν αναδυόμενα “στοιχεία πολιτισμού”, ειδικά σε σχέση με το φύλο και τις έμφυλες σχέσεις που αντικατοπτρίζονται σε συγκεκριμένες πτυχές της τελετής χαιρετισμού. Πολλές πτυχές της τελετής ενδεικνύουν έναν ανδροκρατούμενο πολιτισμό. Το θηλυκό Άλμπατρος και οι γυναίκες “καλεσμένες”, αντίθετα από τους άνδρες, περπατούν με γυμνά πόδια, κάθονται στο έδαφος και δεν τους δίνεται η δυνατότητα να πλύνουν τα χέρια τους πριν καταναλώσουν την τροφή που τους δίνεται τελετουργικά. Οι άνδρες σερβίρονται πρώτοι από τις γυναίκες ενώ είναι καθισμένοι στις καρέκλες, καθοδηγώντας τις (μιλώντας, φυσικά, στην ακατάληπτη γλώσσα των “Άλμπατρος”). Περιοδικά, το αρσενικό Άλμπατρος σπρώχνει ελαφρά το κεφάλι του θηλυκού προς το έδαφος ώστε να φαίνεται σαν υπόκλιση. Στο τέλος της τελετής, το ζευγάρι των Άλμπατρος διαλέγει μία γυναίκα καλεσμένη να τους συντροφεύσει. Εκείνη κάθεται στο έδαφος δίπλα στο αρσενικό Άλμπατρος που σπρώχνει ελαφρά και το δικό της κεφάλι προς το έδαφος αναγκάζοντάς της να υποκλιθεί. Μετά τον χαιρετισμό, οι “καλεσμένοι” –δηλαδή οι συμμετέχοντες- καλούνται να περιγράψουν όσα είδα και να εντοπίσουν ζητήματα που αναδεικνύονται αλλά και τις ενδείξεις που αντλούν από τις τελετές που αντανakλούν τους προβληματισμούς τους. Οι συμμετέχοντες είναι αναμενόμενο να έχουν πεισθεί ότι παρακολουθούν μία ανδροκρατούμενη κοινωνία και παρέχουν περιγραφές που ενέχουν ερμηνείες βασισμένες σε συγκεκριμένα πολιτισμικά μοτίβα και συμπεριφορές με τα οποία οι συμμετέχοντες έχουν ανατραφεί. Τελικά, καθώς όλοι συμφωνούν, ο συντονιστής θέτει στο τραπέζι

την εικασία ότι ίσως όλη η ομάδα έχει άδικο και ότι οι Άλμπατρος μπορεί να προσδίδουν διαφορετικά νοήματα σε αυτές τις συμπεριφορές. Ο συντονιστής ή το ζευγάρι των Άλμπατρος ξεκινούν να εξηγούν το νόημα της τελετής σύμφωνα με την κοινωνική δομή των Άλμπατρος.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ:

Φάση 1: Το ζευγάρι των Άλμπατρος και οι καλεσμένοι κάθονται

- Το ζευγάρι των Άλμπατρος μπαίνει στο δωμάτιο, ο άνδρας κάθεται σε μια καρέκλα προορισμένη για το αρσενικό Άλμπατρος και η γυναίκα/θηλυκό Άλμπατρος γονατίζει στο έδαφος δεξιά του. “Μιλούν” ο ένας στον άλλο στη γλώσσα τους που περιλαμβάνει διάφορους ακατάληπτους ήχους που υποδηλώνουν επιδοκιμασία, αποδοκιμασία και άλλες διαθέσεις.
- Η ομάδα μπαίνει στο δωμάτιο. Επιλέγονται κάποιοι “συμμετέχοντες παρατηρητές”, οι άνδρες κάθονται στις εναπομείνουσες καρέκλες και ζητείται μόνο από τις γυναίκες να βγάλουν τα παπούτσια τους και να κάτσουν στο έδαφος δίπλα από κάθε άνδρα. Ο συντονιστής βοηθά τους συμμετέχοντες να καθίσουν.

Φάση 2: Τελετή χαιρετισμού

- Μετά από κάθε φάση του παιχνιδιού ρόλων, το θηλυκό Άλμπατρος γυρνά στη θέση του δίπλα στο αρσενικό, “μιλούν” σύντομα, υπάρχει μια σύντομη παύση και μετά το αρσενικό Άλμπατρος σπρώχνει ελαφρά και προσεκτικά το κεφάλι του θηλυκού προς το έδαφος ώστε το θηλυκό να φαίνεται ότι αναγκάζεται να υποκλιθεί.
- Χαιρετισμοί με βάση το φύλο. Πρώτα, το αρσενικό σηκώνεται και χαιρετά με τη σειρά κάθε άνδρα. Το αρσενικό Άλμπατρος κρατά τους άλλους άνδρες από τον ώμο ή τρίβει το δεξί του γόνατο με το γόνατο του άλλου άνδρα και μερικές φορές ενώ οι δυο τους γυρνούν κυκλικά. Μετά, ο καλεσμένος κάθεται στην καρέκλα του. Αφού όλοι οι άνδρες έχουν αλληλοχαιρετηθεί, το θηλυκό Άλμπατρος χαιρετά κάθε καλεσμένη γυναίκα ξεχωριστά. Ζητά από την καλεσμένη να σταθεί, μετά γονατίζει και

διατρέχει ελαφρά μα τα χέρια της το χαμηλό τμήμα των ποδιών και των πελμάτων με τελετουργικό τρόπο. Η συμμετέχουσα μετά επιστρέφει στη θέση της στο έδαφος.

- Πλύσιμο χεριών. Η γυναίκα Άλμπατρος κυκλοφορεί ένα μπολ με νερό στους άνδρες, ξεκινώντας από το αρσενικό Άλμπατρος. Κάθε άνδρας βυθίζει το δεξί του χέρι στο μπολ και το νερό. Μόνο οι άνδρες συμμετέχουν. Μετά το θηλυκό Άλμπατρος επιστρέφει και γονατίζει δίπλα στο αρσενικό Άλμπατρος.
- Σερβίρισμα τροφής. Το αρσενικό Άλμπατρος κάνει έναν ήχο με το στόμα του και το θηλυκό σηκώνεται, παίρνει την τροφή και την προσφέρει σε κάθε άνδρα ξεκινώντας από το αρσενικό Άλμπατρος. Μετά, προσφέρει τροφή σε κάθε γυναίκα καλεσμένη αλλά εκείνη δεν το τρώει ακόμα.
- Σερβίρισμα ποτού. Ξανά, το θηλυκό Άλμπατρος παίρνει τα ποτά και τα σερβίρει πρώτα στους άνδρες ξεκινώντας από το αρσενικό Άλμπατρος και μετά στις γυναίκες αλλά εκείνη δεν πίνει ακόμα.
- Επιλογή της κας Μεγαλοπόδαρης. Το ζευγάρι των Άλμπατρος εξετάζει τις πατούσες όλων των γυναικών και επιλέγουν τη γυναίκα με τις μεγαλύτερες πατούσες. Οδηγείται στο αρσενικό Άλμπατρος που κάθεται στην καρέκλα και της ζητείται να γονατίσει δίπλα του όπως το θηλυκό Άλμπατρος. Αυτός σκύβει το κεφάλι του σε ένδειξη χαιρετισμού στο θηλυκό Άλμπατρος και μετά προς τη γυναίκα "καλεσμένη".
- Χαιρετισμοί με βάση το φύλο. Οι ίδιοι αρχικοί χαιρετισμοί επαναλαμβάνεται, πρώτα με τους άνδρες και μετά με τις γυναίκες.

Φάση 3: Συζήτηση της τελετής.

Το ζευγάρι των Άλμπατρος φεύγει με την κα Μεγαλοπόδαρη. Το ζευγάρι των Άλμπατρος δίνει οδηγία στην γυναίκα καλεσμένη να φύγει από δωμάτιο μαζί τους. Αυτή είναι η πιο σημαντική φάση. Οι συμμετέχοντες καλούνται πρώτα να περιγράψουν την τελετή και να δώσουν τη δικιά τους ερμηνεία του τί είδαν- τόσο σε επίπεδο γενικών πολιτισμικών στοιχείων όσο και συγκεκριμένων τμημάτων του τελετουργικού. Συνήθως, η συντριπτική πλειοψηφία συμφωνεί ότι πρόκειται για μία

ανδροκρατούμενη κοινωνία όπου οι γυναίκες έχουν τη θέση των υπηρετριών. Οι συμμετέχοντες, μπορεί να υπενθυμίζουν συγκεκριμένα παραδείγματα συμπεριφορών από την τελετή για να στηρίξουν τις ερμηνείες τους. Αν κάποιος προτείνει μια διαφορετική ερμηνεία, ο συντονιστής ρωτά τους άλλους συμμετέχοντες αν συμφωνούν. Αφού ο συμμετέχοντες έχουν καταλήξει σε συμφωνία – όπως αναμένεται να συμβεί- για τα παραπάνω και ειδικά σε ό,τι έχει να κάνει με τις έμφυλες σχέσεις κτλ., ο συντονιστής ξεκινά να εξηγεί το αληθινό νόημα των συμπεριφορών που είδαν οι συμμετέχοντες. Ξεκινά εξηγώντας ότι ο πολιτισμός αυτός δεν είναι ανδροκρατούμενος αλλά μία κουλτούρα στα πλαίσια της οποίας οι γυναίκες διαθέτουν περισσότερη ισχύ και αίγλη από τους άνδρες. Ο λόγος είναι ότι τα Άλμπατρος θεωρούν τις γυναίκες ισοτίμες της Γης αφού, όπως και η Γη, είναι αναγκαίες για την επιβίωση και την την συνέχιση του πολιτισμού αυτού. Όπως και η Γη, τα σώματά τους αναπαράγουν το είδος τους και γι'αυτό είναι υπεύθυνες όπως και η Γη για την τροφή. Γι'αυτό είναι “κοντά” στη Γη και όπως η Γη, είναι “αγνές” και “ιερές”. Μόνο αυτές είναι αρκετά “αγνές” ώστε να κάτσουν ή να περπατήσουν απευθείας πάνω στη γη ή να πάρουν φαγητό χωρίς πρώτα να εξαγνιστούν. Η ανώτερη θέση τους που οφείλεται στην εγγύτητά τους στη Γη, αντανακλάται στην τελετή χαιρετισμού, στα πολιτισμικά πρότυπα της ομορφιάς (μεγαλύτερες πατούσες, περισσότερη επαφή με τη Γη) και στη συμβολική υπόκλιση στην οποία φαίνεται να τις αναγκάζουν τους άνδρες που ωστόσο συνιστά αναγνώριση της εγγύτητάς τους προς τη Γη. Μετά, ο συντονιστής ζητά από τους συμμετέχοντες να επανερμηνεύσουν τις συμπεριφορές που παρακολούθησαν κατά το τελετουργικό υπό το φως της κατανόησης του πολιτισμού των Άλμπατρος.

iv) Αναστοχασμός στην ολομέλεια

Ακολουθεί συζήτηση σχετικά με τα “μαθήματα” που πήραν οι συμμετέχοντες σε σχέση με την κοινωνική δομή, την φαινομενολογία αλλά και το βαθύτερο νόημά της αλλά και σε σχέση με το κατά πόσο οι πολιτισμικές μας αναφορές μάς αναγκάζουν να ερμηνεύουμε την “πραγματικότητα” υπό συγκεκριμένο πρίσμα. Η συζήτηση μαζί με τις επεξηγήσεις από τον συντονιστή διαρκεί 40’.

6.Μη λεκτική επικοινωνία

A) Σύνοψη

- Συνειδητοποίηση της οικουμενικότητας της μη λεκτικής επικοινωνίας
- Αξιοποίηση κοινής λογικής και ενσυναίσθησης για την υπέρβαση επικοινωνιακών εμποδίων
- Παιχνίδι ρόλων

B) Σε τι αφορά το οικουμενικό χαρακτηριστικό “Μη λεκτική επικοινωνία”

Τι θα συνέβαινε αν ένας προϊστορικός άνθρωπος 10.000 ετών είχε τη δυνατότητα να παρακολοθήσει κάποιες από τις πιο δημοφιλείς σκηνές κάποιας βουβής ταινίας του Charlie Chaplin; Είναι μάλλον σίγουρο ότι αν αφήναμε στην άκρη το εκβιομηχανισμένο σκηνικό και κάποιες μοντέρνες –τότε- μηχανές και στοιχεία, ο προϊστορικός άνθρωπος θα καταλάβαινε τα περισσότερα από αυτά που προσπαθεί να πει ο Chaplin με τις νευρικές του χειρονομίες, τις κινήσεις του σώματος και την τοποθέτησή του στο χώρο.

Ο Donald Brown, με κάποιο τρόπο, επιβεβαιώνει αυτή την εικασία: “η γλώσσα δεν είναι το μόνο μέσο της συμβολικής επικοινωνίας που αξιοποιείται από τους Οικουμενικούς Ανθρώπους. Μετέρχονται επίσης χειρονομίες, ειδικά με τα χέρια και τις παλάμες τους. Κάποιες μορφές μη λεκτικής επικοινωνίας είναι μονόπλευρες, με την έννοια ότι το μήνυμα γίνεται αποδεκτό συνειδητά αλλά μπορεί να έχει εκπεμφθεί περισσότερο ή λιγότερο αυθόρμητα. Για παράδειγμα, οι τσιρίδες των παιδιών, το κλάμα του φόβου στέλνουν μηνύματα που οι Οικουμενικοί Άνθρωποι παρακολουθούν εκ του σύνεγγυς ή ακούν προσεκτικά αν και ο αποστολέας δεν είχε τη συνειδητή πρόθεση να τα επικοινωνήσει. Οι Οικουμενικοί Άνθρωποι ούτε ακούν ούτε παρακολουθούν μόνο ό,τι υπάρχει στην επιφάνεια αλλά ερμηνεύουν την εξωτερική συμπεριφορά για να καταλάβουν την εσωτερική πρόθεση.”

Γ) Παγοθραύστης: Πες ότι δεν ακούγεται.

Ο συντονιστής δείχνει την εικόνα από ένα θεατρικό έργο. Για παράδειγμα:

Ο συντονιστής καλεί τους συμμετέχοντες να μαντέψουν τι συμβαίνει. Μετά από έναν γύρο συζήτησης, ρωτά τους συμμετέχοντες να ψηφίσουν 2 επικρατέστερα σενάρια. Μετά χωρίζει τους συμμετέχοντες σε 2 ομάδες. Οι ομάδες πρέπει να επεξεργαστούν τον φανταστικό διάλογο μεταξύ των ηθοποιών της εικόνας και μετά να υποδυθούν τους αντίστοιχους ρόλους παίρνοντας ακριβώς τη στάση της εικόνας. Πριν υποδυθούν τους ρόλους, αποσύρονται σε διαφορετικά δωμάτια για να κάνουν μια σύντομη πρόβα και σκηνοθεσία.

Δ) Δραστηριότητα Ρέπα και Άμπλερ

i. Στόχος

Η δραστηριότητα έχει στόχο να βοηθήσει τους συμμετέχοντες να συνειδητοποιήσουν το γεγονός ότι παρά τις διαφορές μεταξύ των διαφορετικών культурών μη λεκτικής επικοινωνίας, σε κάθε κουλτούρα, σε κάθε κοινωνία, ένα πολύ μεγάλο μέρος της επικοινωνίας καταλαμβάνεται από μη λεκτικά στοιχεία. Επίσης, η δραστηριότητα στοχεύει να καταδείξει ότι πολλές παρεξηγήσεις προκύπτουν όταν αγνοούμε την μη λεκτική επικοινωνία και επενδύουμε όλη μας την προσπάθεια αποκλειστικά σε λεκτικά στοιχεία.

ii. Τεχνικές απαιτήσεις

- 10 εκτυπωμένες κάρτες Ρέπα και Άμπλερ

iii. Περιγραφή δραστηριότητας (30')

Ο συντονιστής εξηγεί στους συμμετέχοντες ότι θα έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν μία διαφορετική κουλτούρα για σύντομο χρονικό διάστημα και ότι θα γίνουν μέλη της κουλτούρας των Ρέπα και Άμπλερ. Ο συντονιστής χωρίζει τους συμμετέχοντες σε δύο ισάριθμες ομάδες επιλέγοντας τα μέλη τους τυχαία. Οι δύο ομάδες είναι οι Ρέπα και οι Άμπλερ. Τέλος, ο συντονιστής δίνει σε κάθε ομάδα τις ακόλουθες κάρτες:

ΑΝΗΚΕΙΣ ΣΤΟΥΣ ΡΕΠΑ

- Είσαι φιλικός. Σου αρέσει να μιλάς σε ξένους.
- Δεν μιλάς πολύ. Συνεχίζεις με τον επόμενο ξένο.
- Σου αρέσει να κάνεις χειραψία. Σου αρέσει το συναίσθημα που σου προκαλεί η γνωριμία με κάποιον ξένο. Αν ο ξένος δεν κάνει χειραψία, αρπάζεις το χέρι του.
- Φέρνεις το πρόσωπό σου πολύ κοντά στο πρόσωπο του ξένου.
- Δεν είσαι τυπικός. Το θεωρείς ευγενικό να φωνάζεις και να μιλάς δυνατά και έντονα.
- Δεν σου αρέσει να σε αγνοούν και εκνευρίζεσαι αν κάποιος ξένος το κάνει. Εκφράζεις το θυμό σου με το να στέκεσαι στο ένα πόδι και να χοροπηδάς.
- Συμπεριφέρεσαι με τον ίδιο τρόπο σε άντρες και γυναίκες. Στους άνδρες Ρέπα αρέσει πολύ να μιλούν σε ξένες γυναίκες. Στις γυναίκες Ρέπα αρέσει πολύ να μιλούν σε ξένους άνδρες.

ΑΝΗΚΕΙΣ ΣΤΟΥΣ ΑΜΠΛΕΡ

- Σου αρέσει να μιλάς σε άλλους Άμπλερ.
- Ποτέ δεν ξεκινάς μία συζήτηση με έναν ξένο. Μιλάς μόνο αν ο ξένος ξεκινά τη συζήτηση.
- Είσαι πολύ ευγενικός και επαναλαμβάνεις τις προσφωνήσεις "Κύριε/Κυρία". Θεωρείς αγενές να σε ακουμπά κάποιος ή εσύ να ακουμπάς κάποιον άλλο.
- Μεταξύ των Άμπλερ, οι άνδρες θεωρούνται το ευάλωτο φύλο και οι γυναίκες τους προστατεύουν.

Generating social and human capital for Third-Country Nationals

- Οι άνδρες Άμπλερ αποφεύγουν την οπτική επαφή και κυρίως με τις ξένες γυναίκες. Αν κάποιος σου μιλήσει, γίνεσαι ντροπαλός.
- Νιώθεις πολύ συχνά ντροπαλός. Εκφράζεις το συναίσθημα αυτό χτυπώντας ρυθμικά το κεφάλι σου με το χέρι σου.
- Οι άνδρες Άμπλερ μπορούν να μιλήσουν με ξένους άνδρες μόνο αν οι τελευταίοι ξεκινήσουν τη συζήτηση. Οι άνδρες Άμπλερ μιλούν κοιτάζοντας το πάτωμα.

Αφού οι 2 ομάδες διαβάσουν προσεκτικά τις κάρτες, ο συντονιστής ανακοινώνει: *“Τώρα είστε σε μια 3^η χώρα. Ούτε στη χώρα των Ρέπα, ούτε των Άμπλερ. Έχετε έρθει εδώ σαν τουρίστες και τώρα είστε σε ένα κοινό πάρτυ στο lobby του ξενοδοχείου. Τώρα είναι η ώρα να γνωριστείτε ενώ ο καθένας διατηρεί τα χαρακτηριστικά του πολιτισμού του.”* Μετά ο συντονιστής δίνει 5-7’ στους συμμετέχοντες για να συναντηθούν και να γνωριστούν και μετά ζητά από τις 2 ομάδες να κάτσουν η μία απέναντι από την άλλη. Τότε, ο συντονιστής ζητά από κάθε κουλτούρα/ομάδα να περιγράψει την άλλη

Παραδείγματα ερωτήσεων:

- Πως νιώσατε όταν...;
- Πως θα περιγράφατε την συμπεριφορά της άλλης ομάδας;
- Τι θα μπορούσε να συμβεί αν συνάντησή σας συνεχιζόταν ακόμα και τώρα;
- Τι υποθέσατε για την άλλη ομάδα;
- Νιώθετε προσβεβλημένοι από αυτά που σας είπε η άλλη ομάδα;
- Θα θέλατε να εξηγήσετε κάτι στην άλλη ομάδα ώστε να καταλάβουν τις αντιδράσεις σας;

Μετά ξεκινά ένας 2^{ος} γύρος συνάντησης των 2 ομάδων και τώρα οι συμμετέχοντες πρέπει να λάβουν υπόψη όσα έμαθαν κατά τη συζήτηση που προηγήθηκε. Μετά πραγματοποιείται ένας 2^{ος} γύρος συζήτησης. Ο συντονιστής ενθαρρύνει τους συμμετέχοντες να εκφράσουν τα διαφορετικά συναισθήματα που τους δημιουργήθηκαν μετά τον 2^ο γύρο.

iv. Αναστοχασμός στην ολομέλεια

Ακολουθεί μία ελεύθερη, ανοιχτή συζήτηση σχετικά με τον αντίκτυπο που η μη λεκτική επικοινωνία μπορεί να έχει μεταξύ διαφορετικών κουλτούρων. Δίνεται έμφαση στην ύπαρξη της διάστασης της μη λεκτικής επικοινωνίας σε όλες τις κουλτούρες.

7.Μουσική

A) Σύνοψη

- Εξερεύνηση της σύνδεσης της μουσικής με κοινά συναισθήματα, εμπειρίες και καταστάσεις που βιώνουν όλοι οι άνθρωποι ανά τον κόσμο.
- Γνωριμία με διαφορετικές μουσικές κουλτούρες.
- Ανταλλαγή εμπειριών/εντυπώσεων και μουσικών γούστων

B) Σε τι αφορά το οικουμενικό χαρακτηριστικό “Μουσική”;

Ποιος εφηύρε τη μουσική; Που, πότε και πως ακούστηκαν οι πρώτες νότες; Δεν υπάρχει καμία απόλυτη αλήθεια που θα μας βοηθούσε να απαντήσουμε σε αυτή την ερώτηση. Γι' αυτό το λόγο, οι μυθολογίες διαφορετικών πολιτισμών ανέλαβαν την επεξήγηση του μουσικού φαινομένου. Ο γιος του θεού Όντιν, ο Μπράγκι, σύμφωνα με την σκανδιναβική μυθολογία, ήταν ο πρώτος παίκτης λύρας στον κόσμο. Ο Πάνας, αυτή η παράξενη θεϊκή φιγούρα της ελληνικής μυθολογίας, ήταν ο δημιουργός της “Σύριγγος”, του πρώτου αυλού που απαρτίζεται από ανισομήκεις σωλήνες, για να μην ξεχάσουμε το θαυμαστό ταλέντο του Ορφέα. Είναι προφανές ότι, ανά τον κόσμο, από τις απαρχές της ανθρώπινης παρουσίας σε αυτόν, η μουσική ήταν θεμελιώδης για τις κοινωνίες, την κοινωνική συνύπαρξη, για την ζωή την ίδια. Για ακόμα μία φορά ο Donald Brown συνοψίζει την οικουμενικότητα της μουσικής: “οι Οικουμενικοί Άνθρωποι γνωρίζουν τον χορό και τη μουσική. Ορισμένοι χοροί (και ορισμένες θρησκευτικές τους τελετές) συνοδεύονται από μουσική. Συμπεριλαμβάνουν μελωδία, ρυθμό, επανάληψη, αυτοσχεδιασμό και παραλλαγές στην μουσική τους η οποία αντιμετωπίζεται πάντα σαν τέχνη, σαν δημιουργία. Η μουσική τους περιλαμβάνει φωνητικά και τα φωνητικά περιλαμβάνουν λέξεις, δηλαδή μία σύζευξη της μουσικής με την ποίηση. Οι Οικουμενικοί Άνθρωποι έχουν επίσης μουσική για παιδιά.”

B) Παγοθραύστης: η βροχή

Ο συντονιστής συγκεντρώνει τους συμμετέχοντες σε ένα κύκλο. Ξεκινά με 1 λεπτό απόλυτης σιωπής. Μετά ξεκινά να τρίβει τα χέρια του το ένα με το άλλο. Μετά αρχίζει να χτυπά τα δύο δάχτυλά του και σταδιακά και τα άλλα 2. Μετά, αρχίζει να χτυπά την παλάμη του πάνω στα γόνατά του και μετά αρχίζει να χτυπά το έδαφος με τα πόδια του. Μετά ακολουθεί την αντίστροφη πορεία. Όλοι οι συμμετέχοντες πρέπει να τον ακολουθήσουν κλιμακωτά. Το αποτέλεσμα είναι ο ήχος της βροχής που σταδιακά γίνεται καταιγίδα και μετά ηρεμεί και πάλι.

Δ) Δραστηριότητα: ο πλανήτης μουσική

i) Στόχος

Ο στόχος της δραστηριότητας είναι να αναδείξει τις κοινές καταβολές της μουσικής ανά τον κόσμο, τη σύνδεση με τα συναισθήματα, τις κοινές καταστάσεις που όλοι οι άνθρωποι βιώνουν.

ii) Τεχνικές απαιτήσεις:

- 5 smart phones
- 1 υπολογιστής
- 1 προτζέκτορας
- Flip chart

iii) Περιγραφή δραστηριότητας (40')

1^η φάση: βίντεο και συζήτηση

Οι συμμετέχοντες παρακολουθούν το βίντεο "One Love, Playing For Change, from Song Around The World series" (<https://www.youtube.com/watch?v=4xjPODksl08>). Μετά το βίντεο, ο συντονιστής ζητά από τους συμμετέχοντες να ταυτοποιήσουν τα βασικά στοιχεία που θεωρούν ότι έφεραν κοντά

τόσους πολλούς μουσικούς από τόσες διαφορετικές κουλτούρες και γλώσσες. Ο συντονιστής γράφει τις απαντήσεις στο flip chart.

2^η φάση: Περιγράφοντας την παραδοσιακή μουσική του συνομιλητή μου

Ο συντονιστής ζητά από την ομάδα να χωριστεί σε διαπολιτισμικά ζευγάρια (1 ντόπιος, 1 ΥΤΧ). Ο συντονιστής διασφαλίζει ότι κάθε ζευγάρι έχει ένα smart phone ή ότι σε κάθε περίπτωση κάθε ζευγάρι έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο (youtube). Κάθε μέλος του ζευγαριού πρέπει να παρουσιάσει στο άλλο την παραδοσιακή μουσική της χώρας του ή την παραδοσιακή μουσική μιας χώρας που τους/της αρέσει. Κάθε μέλος πρέπει να παρουσιάζει το είδος της μουσικής που επέλεξε, απαντώντας στις εξής ερωτήσεις:

- Από που είναι αυτή η μουσική;
- Ποια είναι τα πιο συνηθισμένα θέματά της;
- Σε ποιες περιστάσεις παίζεται ή ακούγεται αυτή η μουσική;
- Αυτή η μουσική παίζεται από συγκρότημα ή από έναν μουσικό;
- Είναι παλιά ή πρόσφατη;
- Ποια είναι τα βασικά όργανα;
- Ποια είναι τα συναισθήματά μου όταν ακούω αυτή τη μουσική;
- Συνδέεις αυτή τη μουσική με κάποια συγκεκριμένη εμπειρία;

Μετά τις συζητήσεις σε ζευγάρια, όλοι οι συμμετέχοντες βάζουν στο youtube μέσω του προτζέκτορα το τραγούδι του άλλου μέλους του ζευγαριού τους και το παρουσιάζουν στην ολομέλεια με βάση τις απαντήσεις του άλλου μέλους.

iv) Αναστοχασμός στην ολομέλεια

Ο συντονιστής συνοψίζει τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ των απαντήσεων στις παραπάνω ερωτήσεις και ενθαρρύνει τους συμμετέχοντες να σχολιάσουν και να αναστοχαστούν επ' αυτών.

8. Όνειρα

A) Σύνοψη

- Εξερεύνηση της οικουμενικότητας μίας από τις πιο ενδιαφέρουσες και ανατρεπτικές λειτουργίες του ανθρώπινου εγκεφάλου.
- Ανταλλαγή συναισθημάτων, εμπειριών και εσωτερικών σκέψεων.
- Ταξίδι στο χρόνο και ανάσυρση αναμνήσεων στο παρόν.

B) Σε τι αφορά το οικουμενικό χαρακτηριστικό “Όνειρα”;

Πήρε χιλιάδες χρόνια ύπαρξης στην ανθρωπότητα και πάνω από 20 αιώνες εμπειρίας και έρευνας μέχρι να αποδεχθεί ότι ο άνθρωπος, εκτός από το συνειδητό, έχει και ασυνειδητό. Ο Φρόυντ δεν ήταν ο πρώτος που αντιλήφθηκε ή προσπάθησε να εξηγήσει τα όνειρα αλλά ήταν ο πρώτος που διέβλεψε την επιστημονική πτυχή και δυνατότητα μίας τέτοιας μελέτης. Στο παρελθόν, όταν ακόμα η ψυχολογία δεν είχε ανακαλυφθεί, η ερμηνεία των ονείρων ήταν μία μυστικιστική δραστηριότητα που μόνο αυτοί που είχαν το θεϊκό χάρισμα μπορούσαν να εξασκήσουν. Οι άνθρωποι βασικά φοβούνταν τα όνειρά τους τα οποία θεωρούσαν οιωνούς. Στη σύγχρονη εποχή, όλοι –ακόμα- ονειρευόμαστε, είτε ενώ κοιμόμαστε σε ένα 5αστερο ξενοδοχείο ή σχεδόν κοιμισμένοι στη διάρκεια μιας βαρετής διάλεξης χημείας. Και όλοι ξυπνάμε προσπαθώντας να καταλάβουμε τι ήταν αυτό που μόλις “είδαμε”. Συχνά αδυνατούμε να καταλάβουμε τις σημαντικές λεπτομέρειες ακόμα και όταν έχουμε την αίσθηση ότι το όνειρο τελείωσε μόλις ένα δευτερόλεπτο πριν ανοίξουμε τα μάτια μας. Και αυτό το μυστήριο επαναλαμβάνεται ξανά και ξανά για να μας θυμίσει ότι ο κόσμος δεν είναι φτιαγμένος μόνο από λογική. Είναι κυρίως φτιαγμένος από όνειρα. Καλά και κακά.

Γ) Παγοθραύστης: η μηχανή του χρόνου²¹

²¹ http://eurocircle.fr/wp-content/uploads/2017/05/timingtoolkit_en.pdf

Η ομάδα χωρίζεται σε ζευγάρια. Κάθε ζευγάρι βρίσκει το δικό του χώρο στο δωμάτιο όπου μπορεί να συζητήσει ήρεμα και με ησυχία. Ο συντονιστής εξηγεί στα ζευγάρια ότι βρίσκονται σε ένα ταξίδι στο χρόνο και ότι τώρα βρίσκονται στο έτος 2001. Το ένα μέλος εξηγεί στο άλλο ποιος/α είναι σήμερα (έτος 2001), τί κάνει, πού δουλεύει, πού πάει σχολείο κτλ. Τα ζευγάρια πρέπει να συζητούν σε χρόνο ενεστώτα π.χ. "είμαι 13, πάω στο γυμνάσιο και είμαι ερωτευμένος/η με το πιο όμορφο αγόρι/κορίτσι στην τάξη". Ο συντονιστής σε κάποια φάση ανακοινώνει ότι είναι η σειρά του άλλου μέλους (2-3'). Όταν και τα δύο μέλη έχουν παρουσιάσει τη ζωή τους το 2001, ο συντονιστής ανακοινώνει ότι κάτι δεν πήγε καλά με την μηχανή του χρόνου και ξαφνικά βρίσκονται στο παρόν και πρέπει να αρχίσουν να μιλούν για τη ζωή τους σήμερα. Όταν ολοκληρωθεί και αυτή η συζήτηση, η μηχανή του χρόνου ενεργοποιείται και πάλι και τώρα όλοι βρίσκονται στο έτος 2031. Οι συμμετέχοντες συνεχίζουν να μιλούν στον ενεστώτα. Αν ο συντονιστής το επιθυμεί, μπορεί να επηρεάσει τη συζήτηση ενθαρρύνοντας τους συμμετέχοντες να ονειρευτούν, να απελευθερωθούν από όλους τους περιορισμούς και να επιτρέψουν στους εαυτούς τους να φανταστούν ότι κάνουν πράγματα που δεν μπορούν να κάνουν σήμερα. Μετά το ζευγάρι συζητά μεταξύ τους για την εμπειρία από αυτό τον παγοθραύστη.

Γ) Δραστηριότητα: Πες μου το όνειρό σου

i) Στόχος

Ο στόχος είναι να υπογραμμιστεί η οικουμενικότητα των συναισθημάτων που δημιουργούν τα όνειρα αλλά και τα κοινά στοιχεία που χαρακτηρίζουν την κατηγοριοποίηση των ονείρων σε καλά, κακά, αστεία, τρελά κτλ. Ο τελικός στόχος είναι να νιώσουν οι συμμετέχοντες ότι πέρα από τον λογικό σχεδιασμό της ζωής, το ανθρώπινο πνεύμα αναζητά ακατάπαυστα έναν διαφορετικό κόσμο.

ii) Τεχνικές απαιτήσεις

Flip chart

iii) Περιγραφή δραστηριότητας (30')

Η ομάδα χωρίζεται σε μεικτά ζευγάρια (1 ντόπιος, 1 ΥΤΧ). Ο συντονιστής ζητά από τα ζευγάρια να επεξεργαστούν το όνειρο που είδε ένα από τα μέλη του. Στα πλαίσια του κάθε ζευγαριού, το ένα μέλος αφηγείται το όνειρό του και το άλλο παίρνει σημειώσεις. Μετά, τα ζευγάρια παρουσιάζουν στην ολομέλεια. Το μέλος που αφηγήθηκε, τώρα γίνεται αυτός που ρωτά εν είδει συνέντευξης το μέλος που άκουσε το όνειρο και το οποίο πρέπει να το αφηγηθεί σαν να το είχε δει. Οι άλλοι συμμετέχοντες κλείνουν τα μάτια τους όσο διαρκεί η συνέντευξη/αφήγηση. Μετά το τέλος της αφήγησης/συνέντευξης, ο συντονιστής ζητά όλοι να σιωπήσουν για 1 λεπτό και μετά ζητά από τους συμμετέχοντες να ανοίξουν τα μάτια τους. Στο τέλος κάθε αφήγησης, ο συντονιστής ζητά από τους αφηγητές να εκφράσουν τα συναισθήματά τους για τα όνειρα που δανείστηκαν από τους εταίρους τους και να κατηγοριοποιήσουν το όνειρο. Οι συμμετέχοντες μπορεί να απαντήσουν στις εξής ερωτήσεις:

- Θεωρείς ότι θα μπορούσες ποτέ να δεις αυτό το όνειρο;
- Μπορείς να δεις στοιχεία από την κουλτούρα του εταίρου σου στο όνειρό του;
- Πως θα κατηγοριοποιούσες αυτό το όνειρο;

Ο συντονιστής γράφει της απαντήσεις στο flip chart και στο τέλος τις συγκρίνει και προσκαλεί τους συμμετέχοντες να τις συζητήσουν.

iv) Αναστοχασμός στην Ολομέλεια

Μετά το τέλος της δραστηριότητας, ο συντονιστής ζητά από τους συμμετέχοντες να εκφράσουν τα συναισθήματά τους σε σχέση με τη δραστηριότητα χωρίς να σχολιάζουν τα όνειρα των άλλων.

9. Παροιμίες

A) Σύνοψη

- Κοινή ανάγκη έκφρασης οικουμενικών απόψεων ανά τον κόσμο
- Παραλλαγές παροιμιών ανάλογα με το πολιτισμικό συγκείμενο

B) Σε τι αφορά το οικουμενικό χαρακτηριστικό “Παροιμία”;

“Το πιο ωραίο σύκο μπορεί να κρύβει ένα σκουλήκι” (Ζουλού)
 “Υπολόγισε χίλιες φορές και κόψε μόνο μια φορά” (Τουρκία)
 “Χρειάζεται ένα ολόκληρο χωριό για να μεγαλώσει ένα παιδί” (Αφρική)
 “Αν πας στο σπίτι ενός γαϊδάρου, μην μιλάς για αυτιά” (Τζαμάικα)
 “Τα ήρεμα νερά είναι και τα πιο βαθιά” (λατινική προφορική παράδοση)²²

Τι κάνει τις παροιμίες τόσο εντυπωσιακές; Τι ωθεί κάθε κουλτούρα να δημιουργήσει τις δικές της και να τις παραδόσεις στις επόμενες γενιές; Και γιατί τόσο διαφορετικές κουλτούρες μπορεί να έχουν τις ίδιες παροιμίες ή παροιμίες μα παραπλήσιο νόημα; Για παράδειγμα, δείτε την δημοφιλή παροιμία για την γάτα και τα ποντίκια. Ένας Άγγλος, ένας Έλληνας και ένας Σουηδός θα εκπλήσσονταν αν μάθαιναν ότι η παροιμία υπάρχει και στις 3 κουλτούρες- αλλά με μικρές παραλλαγές που όμως καθιστούν την ομοιότητά τους ακόμα πιο ενδιαφέρουσα και αστεία: στην Αγγλία, οι άνθρωποι λένε “όταν λείπει η γάτα, παίζουν τα ποντίκια” ενώ στην Ελλάδα τα ποντίκια είναι κάπως πιο ζωηρά και “όταν λείπει η γάτα, χορεύουν τα ποντίκια”. Στη Σουηδία, τα ποντίκια ξεφεύγουν τελείως και “όταν λείπει η γάτα, τα ποντίκια χορεύουν πάνω στο τραπέζι”! Το ερώτημα τελικά είναι ταυτόχρονα απλό και δύσκολο: η ανθρώπινη εμπειρία, η ανθρώπινη γνώση, οι ανθρώπινες αισθήσεις, οι άνθρωποι καθαυτοί, τελικά, δεν διαφέρουν καθόλου. Οι άνθρωποι προσαρμόζονται στο περιβάλλον που γεννήθηκαν ή μετακινήθηκαν αλλά οι βασικές τους ανάγκες, η φύση τους ακυρώνει την έννοια της φυλής: υπάρχει μόνο μία φυλή, η ανθρώπινη.

²² Around the World in 52 Proverbs (<https://thecultureur.com/around-the-world-in-52-proverbs/>)

Γ) Παγοθραύστης: η παντομίμα των παροιμιών

Ο συντονιστής ζητά έναν εθελοντή. Ο συντονιστής αναθέτει στον εθελοντή να αποδώσει με παντομίμα μία παροιμία που είναι κοινή σε διαφορετικές γλώσσες και κουλτούρες (όπως αυτή με τη γάτα και τα ποντίκια). Οι άλλοι συμμετέχοντες προσπαθούν να μαντέψουν. Ο παγοθραύστης μπορεί να επαναληφθεί 2-3 φορές με άλλες παρόμοιες παροιμίες.

Δ) Δραστηριότητα: Παροιμίες του κόσμου

i. Στόχος:

Ο στόχος είναι να δοθεί ο χώρος και οι ευκαιρίες στους συμμετέχοντες να ανακαλύψουν κοινές παροιμίες (κι έτσι, κοινούς τρόπους έκφρασης οικουμενικών ανθρώπινων αληθειών και απόψεων) από διαφορετικές γλώσσες και κουλτούρες. Παράλληλα, ο στόχος είναι να εντοπιστούν διαφορετικές παραλλαγές και έτσι να διαπιστωθεί η ποικιλία των τρόπων έκφραση αυτών των οικουμενικών απόψεων ανά τον κόσμο.

ii. Τεχνικές απαιτήσεις:

- 5 κομμάτια χαρτί μεγέθους flip chart
- 5 μαρκαδόροι

iii. Περιγραφή (40'):

Ο συντονιστής χωρίζει τους συμμετέχοντες σε 10 5 ομάδες των 2 (1 ντόπιος και 1 ΥΤΧ). Οι συμμετέχοντες καλούνται να εντοπίσουν μία κοινή παροιμία και στις δύο κουλτούρες/γλώσσες, ανεξαρτήτως του ενδεχομένου να εμφανίζονται σε διαφορετικές παραλλαγές. Οι συμμετέχοντες συζητούν κάθε λεπτομέρεια της παροιμίας που επεξεργάζονται. Εάν υπάρχουν αποχρώσεις, τις καταγράφουν κι αυτές. Εάν η παροιμία ή η παραλλαγή ή η απόχρωση της παροιμίας οφείλεται σε συγκεκριμένες πολιτισμικές συγκυρίες ή χαρακτηριστικά, οι συμμετέχοντες καλούνται να τις

παρουσιάσουν και να τις εξηγήσουν. Οι συμμετέχοντες έχουν 20' να επεξεργαστούν την παροιμία και μετά κάθε ζευγάρι καλείται να την παρουσιάσει στην ολομέλεια.

iv. Αναστοχασμός στην Ολομέλεια:

Ο συντονιστής ρωτά τους συμμετέχοντες να μοιραστούν τα συναισθήματά τους σχετικά με την ομοιότητα των παροιμιών. Ξεκινά τη συζήτηση σχετικά με τον λόγο για τον οποίο διάφορες παροιμίες υπάρχουν σε διαφορετικά πολιτισμικά συγκείμενα και χώρες. Αποφεύγει να καθοδηγήσει τους συμμετέχοντες προς οποιοδήποτε συμπέρασμα και τους ενθαρρύνει να εκθέσουν τα επιχειρήματά τους.

10. Χρόνος και Ηλικία

A) Σύνοψη:

- Κατανόηση των διαφορετικών προσλήψεων της ηλικίας μεταξύ διαφορετικών κουλτούρων και τις ευθύνες ή/και εμπειρίες που συνδέονται με αυτή.
- Ανακάλυψη της χρήσης και της πρόσληψης του προγραμματισμού της καθημερινής ζωής σε διαφορετικές κουλτούρες και χώρες.
- Εξερεύνηση διαφορετικών τρόπων διαβίωσης.

B) Σε τι αφορά το οικουμενικό χαρακτηριστικό “Χρόνος και Ηλικία”;

Όλοι θυμόμαστε την πρώτη μέρα στο σχολείο. Ή τη μέρα που αποφοιτήσαμε από αυτό. Τουλάχιστον στη Δύση, οι άνθρωποι δύσκολα ξεχνούν τα γενέθλιά τους. Μερικοί οπαδοί ποδοσφαιρικών ομάδων θυμούνται τις ημερομηνίες που η ομάδα τους νίκησε άλλες σημαντικές αντίπαλες ομάδες. Αλλά δεν προσλαμβάνουν όλες οι κουλτούρες με τον ίδιο τρόπο τον χρόνο. Στις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής τα γενέθλια συναρτώνται με μια σημαντική θρησκευτική γιορτή και η ηλικία μπορεί να υπολογιστεί μόνο κατά προσέγγιση. Οι δυτικοί άνθρωποι αντιλαμβάνονται τον χρόνο με ένα γραμμικό τρόπο και κάτι που συνέβη πριν 50 χρόνια μπορεί να προσδιοριστεί με βάση την χρονιά, τον μήνα και τη μέρα που συνέβη. Παρ’ όλ’ αυτά, οι αρχαίοι πολιτισμοί ή απομονωμένες αγροτικές κοινότητες σε άλλες ηπείρους αντιλαμβάνονται τον χρόνο κυκλικά²³. Ακόμα και το γρηγοριανό ημερολόγιο που χρησιμοποιείται από τις δυτικές χώρες στηρίζεται στην κυκλική πρόσληψη του χρόνου. Από την άλλη, σε ό,τι αφορά στην μέτρηση του χρόνου, δύο πράγματα είναι σίγουρα: με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, όλοι οι άνθρωποι ξέρουν ή νιώθουν τι είναι ο χρόνος. Δεν υπάρχει “φυσικός” τρόπος για να μετρήσει κάποιος το χρόνο εκτός από τα καφετιά φύλλα που πέφτουν το φθινόπωρο από ένα δέντρο στο Σαντιάγο της Χιλής, το παχύ

²³ Η κυκλική πρόσληψη του χρόνου θεωρείται ως ένα οικουμενικό ανθρώπινο χαρακτηριστικό.

χιόνι του χειμώνα της ρωσικής στέπας, τις αρκούδες που ξυπνούν την άνοιξη στην Ασία και τη ζέστη του ελληνικού καλοκαιριού.

Γ) Παγοθραύστης

Ο συντονιστής συγκεντρώνει τους συμμετέχοντες σε ένα κύκλο. Τους ζητά να κλείσουν τα μάτια. Εξηγεί ότι θα τους κάνει κάποιες ερωτήσεις στις οποίες οι συμμετέχοντες πρέπει να αντιδράσουν με κάποιο επιφώνημα (π.χ. "χμμμ", "ααα", "ωωωχχ"), ο ένας μετά τον άλλο. Οι ερωτήσεις είναι οι εξής:

- Πως ήταν στο δημοτικό;
- Πως ήταν στο γυμνάσιο;
- Πως ήταν στο λύκειο;
- Πως ένιωσες όταν έγινες 18;
- Πως ένιωσες την πρώτη φορά που οδήγησες;
- Πως ένιωσες όταν άφησες το σπίτι των γονιών σου για πρώτη φορά;

Όταν ο γύρος τελειώσει, ο συντονιστής ζητά από τους συμμετέχοντες να ανοίξουν τα μάτια τους και να σκεφτούν τις αντιδράσεις τους.

Δ) Δραστηριότητα: Όλα είναι χρόνος!

i) Στόχος:

Ο στόχος είναι να εξοικειωθούν οι συμμετέχοντες με διαφορετικές εμπειρίες που μπορεί να ενέχουν διαφορετική πρόσληψη του χρόνου. Επίσης, ο στόχος είναι να εξοικειωθούν οι συμμετέχοντες με διαφορετικούς τρόπους και συνθήκες διαβίωσης σε διαφορετικές χώρες του κόσμου. Πάνω απ' όλα, ο στόχος είναι να καταδειχθεί ότι παρά τις διαφίρες των διαφορετικών προσλήψεων του χρόνου και τις εμπειρίες, η ανάγκη ενός καθημερινού προγραμματισμού και οι τελετουργίες που έχουν σχέση με την ηλικία είναι κοινή σε όλες τις κουλτούρες.

ii) Τεχνικές απαιτήσεις:

- 5 κομμάτια χαρτιού μεγέθους flip chart size
- 5 μαρκαδόροι
- 5 εκτυπωμένα χαρτιά μεγέθους A4 με ερωτήσεις.

iii) Περιγραφή (40'):

Ο συντονιστής χωρίζει τους συμμετέχοντες σε ομάδες των 2 (1 ντόπιος και 1 ΥΤΧ). Τους δίνει από 1 A4 με τις ακόλουθες ερωτήσεις.

- Σε ποια ηλικία πήγες σχολείο;
- Πως συνήθιζες να πηγαίνεις σχολείο;
- Πόσο χρόνο σου έπαιρνε να πας σχολείο;
- Πόσο μεγάλη ήταν η σχολική μέρα;
- Για πόσα χρόνια πήγες σχολείο;
- Πόσους συμμαθητές είχες;

Ο συντονιστής μπορεί να προσθέσει και άλλες ερωτήσεις στις παραπάνω.

Τα ζευγάρια συζητούν και κάθε μέλος παρουσιάζει την εμπειρία του στο άλλο (20'). Καταγράφουν τις ομοιότητες και τις διαφορές και μετά, αφού όλα τα ζευγάρια έχουν τελειώσει την επεξεργασία των παρουσιάσεών τους, κάθε ζευγάρι παρουσιάζει τα ευρήματά του στην ολομέλεια (20').

iv) Αναστοχασμός στην ολομέλεια:

Ο συντονιστής ξεκινά συζήτηση σχετικά με τον αντίκτυπο που μπορεί να έχει κάθε πολιτισμικό συγκεκριμένο στην αντίληψη του χρόνου και της ηλικίας. Ενθαρρύνει τους συμμετέχοντες να εξηγήσουν τις ομοιότητες και τις διαφορές.

